

Mirella Baas

KUINKA E SOPII ZINEEN

Digitaalinen pienjulkaiseminen
taiteellinen näkökulmasta

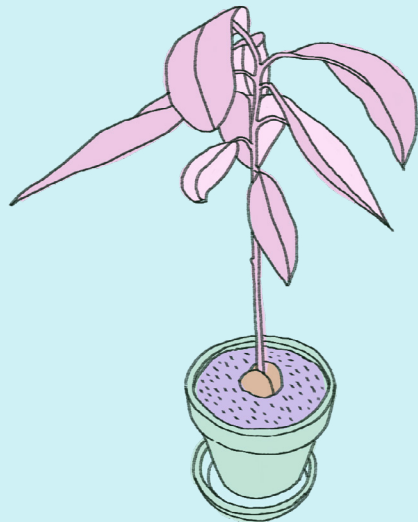
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Viestinnän tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

7.11.2018

Tiivistelmä

Tekijä	Mirella Baas
Otsikko	Kuinka e sopii zineen – Digitaalinen pienjulkaiseminen taiteellinen näkökulmasta
Sivumäärä	51 + 3
Aika	7.11.2018
Tutkinto	Medianomi
Tutkinto-ohjelma	Viestinnän tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Graafinen suunnittelu
Ohjaaja	Lehtori Kai Talonpoika

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan ja määritellään digitaalisesti julkaistujen pienlehtien eli e-zinejen toistaiseksi epäselviä rajoja. Se keskittyy erityisesti taidezineihin eli genreen, joka ulottuu alueelle zinelehtien ja taiteilijajulkaisujen välissä. Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta: kartoittavasta kirjallisuuskatsauksesta ja projektiosasta, joka on digitaalisen taiteellisen UNI ZINEn ensimmäinen numero.

Aihetta käsitellään edeten laajemmista konsepteista suppeampiin. Koska digitaalinen taidezine on ennemminkin monimuotoinen spektri kuin kiinteä käsite, on tarkoituksenmukaista käsitellä kaikkia siihen läheisesti liittyviä mediamuotoja: perinteisiä zinejulkaisuja, indielehtiä, niche-kustanteita ja vaihtoehtomediaa kuten myös verkkojulkaisuja, blogeja sekä taiteilijalehtiä ja -kirjoja.

Painettua kirjallisuutta aiheesta on joko niukasti tai se on vanhentunutta, joten mitä enemmän opinnäytetyön fokus siirtyy historiasta ja painetusta mediasta digitaalisiin alustoihin ja zinen suhteeseen uusmedian kanssa, sitä enemmän se tukeutuu digitaalisiin lähteisiin. Koska teknologian nopean kehityksen myötä informaatio aiheesta vanhenee nopeasti, työssä pyritään käyttämään pääosin 2010-luvulla julkaistuja lähteitä. Sitä vanhempiin lähteisiin viitataan vain, jos niiden sisältö on erityisen oivaltavaa ja asianmukaisesti tulkittavissa ja siirrettävissä nykyhetken kontekstiin.

Koska mediakenttä kehittyi ja muuttuu jatkuvasti ja digitaalisen julkaisemisen eri muodot ovat edelleen melko uusia, niihin liittyvät käsitteet ja luokitukset eivät ole vielä yleisesti vakiintuneita tai hahmotettuja. Siksi opinnäytetyö tähtää valaisemaan aihetta ja selkeyttämään käsitteitä esimerkiksi tulevaa tutkimusta tai suunnittelutyötä hyödyttäen. Lisäksi se vahvistaa tekijän asiantuntemusta aiheesta ja projektiossa toimii animoitujen kuvitusten työnäytteenä.

Avainsanat:	zine, e-zine, taidezine, taiteilijalehti, taiteilijakirja, itsenäinen julkaisu, indielehti, blogi, verkkojulkaisu
--------------------	---

Abstract

Author	Mirella Baas
Title	Putting the E in Zine – Digital Self-publishing from the Perspective of Artzines
Number of pages	51 + 3
Date	7 November 2018
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree programme	Media
Specialisation option	Graphic Design
Instructor	Kai Talonpoika, Senior Lecturer

The subject of my Bachelor's thesis is to define and examine the flexible boundaries of the digitally published small, independent magazines, also known as e-zines. I specifically concentrate on artzines, a medium that ranges somewhere between zines and artists' magazines. The thesis consists of two parts: a literature review and an artistic production, the first issue of a digital artzine UNI ZINE.

My thesis proceeds vaguely from broader definitions to a more specific direction. As digital artzine is a part of a complicated spectrum rather than a fixed construct, it is beneficial to examine all the forms of media that are connected to it: traditional zines, independent magazines, niche publications and alternative media as well as online publications, blogs and artists' books and magazines. With a broad overview of related publications, it's easier to have an understanding of the concept of the e-artzine.

Printed publications on the topic are either scarce or outdated, so the more I switched focus from history and the printed media to the digital platforms and zine's relationship with new media, the more I had to rely on digital sources. For the sake of being relevant and up-to-date, I avoided publications released before 2010 unless their content could be appropriately interpreted and analyzed in the present.

As the media field is constantly developing and changing and the different forms of digital publishing are still fairly recent, their concepts and definitions are not yet well established or understood. Therefore, the aim and benefit of my thesis is to shed some light on the matter along with amplifying my personal expertise in the topic and demonstrating my abilities in animated illustration with the production part.

Keywords:	zine, e-zine, artzine, artists' magazine, artists' book, independent magazine, indie, blog, online publication
------------------	--

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Mikä ihmeen zine?	6
3	Zine bittiavaruudessa	12
3.1	E-zine suhteessa painettuun zineen	12
3.2	Blogin ja e-zinen yhtäläisyydet ja erot	16
3.3	Digitaalisen pienlehden luovat mahdollisuudet	20
4	Taidetta kansissa: taiteilijalehdet, -kirjat ja taidezine	24
4.1	Taiteilijalehdet ja -kirjat	24
4.2	Taidezine	26
5	Taidezine verkossa: UNI ZINE	32
6	Yhteenveto	40
	Lähteet	44
	Kuvalähteet	50
	Liitteet	
	Liite 1: Kurkistus UNI ZINEen	

1 Johdanto

Teknologian nopean kehittymisen ja kotitalouksissa yleistymisen myötä mediajulkaisujen kentällä ovat puhaltaneet viime vuosien aikana uudet tuulet. Internet mahdollistaa omatoimisuuden julkaisujen tuotannosta ja jakelusta markkinointiin asti, ja sen avoimuus tarjoaa kanavan myös äänille, jotka eivät painetussa mediassa tavallisesti pääse kuuluviin (Jamieson 2015). Tämä on avannut paljon uusia mahdollisuuksia omaehtoisille lehdille, jotka perinteisesti ovat olleet sidoksissa painettuun julkaisumuotoon.

Opinnäytetyössäni tutkin tätä ilmiötä itsenäisten, voittoa tavoittelemattomien pienjulkaisujen eli zinejen näkökulmasta. Tässä yhteydessä käytän termejä ”zine”, ”zinejulkaisu”, ”pienlehti” ja ”pienjulkaisu” synonyymeinä. Rajaan tutkielmani ulkopuolelle journalistiset ja tekstipainotteiset julkaisut ja keskityn erityisesti niin sanottuihin taidezineihin taiteen tohtori Antoine Lefebvren (2014b) lanseeraaman termin *artzine* mukaan. Rajat erilaisten kategorioiden välillä ovat häilyviä, sillä jotkin verkko- ja vaihtoehtojulkaisuihin liittyvistä ilmiöistä ovat vielä niin uusia, ettei niille ole vakiintunutta sanastoa. Siksi yksi opinnäytetyöni keskeisimmistä tavoitteista onkin kuvata, tarkastella ja määrittellä joitakin digitaalisiin pienlehtiin ja omaehtoisin taidejulkaisuihin liittyviä termejä. Käsittelen zinen, e-zinen ja taidezinen sekä vaihtoehtomedian ja joidenkin siihen luokiteltavien julkaisujen määritelmiä, identiteettejä ja suhdetta tavoitteenani tuoda selvyttä alan sanastoon. Samalla rakennan teoreettista viitekehystä viestinnän kentälle ja tuen opinnäytetyöni projektiosaa, jossa toteutan oman digitaalisen taidezinen.

Zinessä kiehtoo sen monipuolisuus, henkilökohtaisuus ja juuret osana underground-kulttuuria. Sillä on kiinnostava rooli marginalisoitujen ryhmien viestintäkanavana, luovan ilmaisun muotona ja provosoivien aiheiden esiin nostajana. Useimmissa zinen määritelmässä olennaisiksi piirteiksi nousevat julkaisun omakustanteisuus, pienimuotoisuus ja rahallisen hyödyn merkityksettömyys. Zinejulkaisun määritelmien rajoista keskusteltaessa esiin nousee kysymys, viekö digitaalinen julkaisualusta pienlehdestä pois jotain ratkaisevan olennaista, joka välittyy vain konkreettisen, fyysisen kosketeltavuuden kautta. Mielestäni ei vie, mutta jos materiaalisin lehden kolmiulotteisuus ja hapitus eli esineen tuntuma kosketettaessa poistuu, digitaalisen julkaisun on tarjottava tilalle jollain tavalla korvaavaa elämystä, kuten interaktiivisuutta tai multimediaa. Opinnäytetyöni tarkoitus ei kuitenkaan ole todistaa jompaakumpaa julkaisualustaa ylivoimaiseksi, vaan tarkastella analyttisesti molempien ominaisuuksia, vahvuuksia ja luovia mahdollisuuksia.

Käytän kartoittavan kirjallisuuskatsaukseni aineistona keräämäni lähdeaineistoa, jonka joukossa on verkkolähteitä, painettua kirjallisuutta ja aiheeseen liittyvää tieteellistä tutkimusta. Valitsemani

julkaisumuoto sijaitsee useamman zinegenren risteyksessä, joten minun on aiheellista käsitellä niin taiteilijalehtiä (yleisimmin tunnettu englanniksi *artists' magazines*), e-zinejä kuin zinen konseptia ja mediakentän erilaisiin pienjulkaisuihin kytköksissä olevaa termistöä ylipäättään. Lisäksi analysoin joitakin aiheerajaukseeni sopivia tekijälähtöisiä verkkojulkaisuja ja tutkin niiden käytettävyyttä käsitteiden määrittelyssä. Valitsemani prosessointitapa siis on tarkastella digitaalisen taidezinen profiilia sitä ympäröivien kategorioiden kautta. Media-alan jatkuva muutos ja kehittyminen asettaa haasteita erityisesti verkkoalustoihin liittyvien käsitteiden määrittelyyn ja analysointiin, sillä tieto vanhenee nopeasti ja aiempien tutkimusten käyttökelpoisuutta täytyy kyseenalaistaa jatkuvasti. Julkaisukentällä on sekä verkossa että sen ulkopuolella paljon käsitteiden välisiä rajapintoja ja harmaita alueita, joissa erityyppiset pienjulkaisut kohtaavat ja risteävät. Pysin opinnäytetyössäni hahmottamaan, kuvaamaan ja kartoittamaan näitä käsitteitä ja niiden välisiä suhteita keräämäni aineiston avulla ja vastaamaan tutkimuskysymykseen: mikä on e-taidezine? Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa itsenäiseen julkaisemiseen liittyvässä tutkimuksessa, mutta myös erilaisten pienjulkaisujen identifiointissa suunnittelutasolla.

Etenen opinnäytetyössäni laajemmista konsepteista suppeampiin. Ensin määrittelen luvussa 2 lähdeaineiston avulla, missä kulkevat yleisesti tunnustetut zinen käsitteen rajat verrattuna esimerkiksi indielehtiin tai niche-julkaisuihin ja määritän sen avulla oman teoreettisen viitekehkeykseni. Seuraavaksi käsitelen luvussa 3 zinejulkaisujen ja internetin suhdetta: vertailen painettuja pienlehtiä e-zineihin eli zinen kriteerit täyttäviin verkkolehtiin, tarkastelen niiden yhtäläisyyksiä ja eroja blogeihin ja tutkin digitaalisen alustan luovia mahdollisuuksia pienjulkaisujen näkökulmasta. Neljännessä luvussa tarkastelen taiteilijalehtien ja -kirjojen määritelmää ja niiden suhdetta taidezinejulkaisuihin, joiden sisältö nojaa vahvasti tekijänsä luovaan ilmaisuun. Luvussa 5 esittelen oman projektityöni UNI ZINEn, sen tekoprosessin ja analysoin tekemiäni valintoja peilaten niitä teoreettiseen viitekehkeykseni. Lopuksi kokoon yhteen opinnäytetyöni keskeiset johtopäätökset, arvioin prosessin lopputulosta suhteessa tavoitteisiini ja pohdin tutkielmani jatkumahdollisuuksia.

Zinejä tutkitaan ja ne nähdään tärkeänä itseilmaisun välineenä. Esimerkiksi Barnard College New Yorkissa ylläpitää laajaa zinekirjastoa, joka keskittyy erityisesti rodullistettujen cis- ja transnaisten tekemiin feministisiin zineihin ja tarjoaa zinekirjaston valikoimaa hyödyntäviä tuntuuunnetelmia. Mielenkiinto ja arvostus zinejulkaisuja kohtaan ei kuitenkaan ole vain rapakon taakse jäävä ilmiö: esimerkiksi Oranssi ry ylläpitää yli kahdeksansadan suomalaisen vaihtohtoisen pienlehden arkistoa, jonka sisältö digitointiin Opetus- ja kulttuuriministeriön kahdesti myöntämällä apurahalla.

Monet tutkijat ja viestinnän alan ammattilaiset ovat sitä mieltä, että toisin kuin vuosituhaten vaihteessa ennustettiin, pienlehdet eivät tee kuolemaa – päinvastoin (ks. esim. Jamieson 2015; Le Masurier 2012; Triggs 2010). Ylipäättään vaikuttaa siltä, että kasvavan mediatulvan ja sen tarjoamien ärsykkeiden vastapainoksi myös diginatiivien sukupolven tee se itse -taiteilijat, journalistit ja aktivistit kääntyvät sisäänpäin omiin yhteisöihinsä nojaten samaan ilmaisukanavaan kuin monet muutkin zinejulkaisijat aiempina vuosikymmeninä, mutta tekevät sen omalla tavallaan.

2 Mikä ihmeen zine?

Aloitan siitä, mistä moni aloittaa kohdatessaan merkitykseltään epäselvän termin: sanakirjoista. Heikki Kuutin *Mediasanaston* mukaan zine on useimmiten amatööri- tai harrastelijavoimin kustannettu erityisjulkaisu, joka keskittyy johonkin spesifiin aiheeseen ja jota jaetaan usein monisteena (Kuutti 2012, 239). Cambridgen sanakirja määrittelee zinen pieneksi lehdeksi, joka on tuotettu edullisin menetelmin yhden henkilön tai pienen ryhmän toimesta ja käsittelee aihetta tai aiheita, joista he ovat kiinnostuneet (Cambridge University Press 2018b). Sanakirjamääritelmien perusteella zinelle olennaista on siis pieni määrä tekijöitä, tuotannon edullisuus ja intohimoinen suhtautuminen lehden aiheeseen.

Mikä sitten selkeimmin erottaa zinen muista julkaisuista? Royal College Of Artin viestinnän laitoksen apulaisdekaani ja graafisen suunnittelun professori Teal Triggs kartoittaa kirjassaan *Fanzines*, että zinejulkaisujen taustalla on vahva epäkaupallinen, epävirallinen ja poliittisesti tietoinen tee se itse -filosofia, joka poikkeaa ammattimaisten design-studioiden ja kustannusyhtiöiden perinteisistä kaavoista ja vahvistaa yhteisöään toimien mahdollisesti samalla tärkeänä viestintävälineenä vaihtoehtokulttuurien edustajille. Ympäröivään yhteiskuntaan ja valtamediaan mukautumisen ja myötäilyyn sijaan zinejulkaisijat määrittävät itse oman identiteettinsä ja reflektivat samalla zinen omaelämäkerrallisen luonteen kautta laajempaa, arkista kulttuurikokemusta erityisen arvokkaalla tavalla. (Triggs 2010, 7–12.) Myös yhdysvaltalaisen Barnard-yliopiston viestintäyksikön apulaisjohtaja ja zinekirjastonhoitaja Jenna Freedman määrittelee zinen omakohtaisuuden, riippumattomuuden ja tietynlaisen kapinallisuuden kautta. Motivaatio zinelehtien julkaisuun löytyy taloudellisen tuoton sijaan itseilmaisun halusta ja tarpeesta saada kuuluviin myös ne äänet, jotka massamedia jättää dokumentoimatta (Freedman 2005). Itseilmaisun ja vaihtoehtoisen tiedonvälityksen tärkeyden zinekulttuurissa huomioi myös filosofian maisteri Juuso Paaso pro gradussaan *Jee, suuri pulunhuijaus – Suomalaiset punk- ja underground-pienlehdet ja niiden kulttuurinen tyyli vuosina 1967–1982*. Hän jaottelee kolme piirrettä, jotka määrittävät pienlehtikulttuurin synnyttämää epävirallista julkista tilaa: ne eivät ole täysin irrallisia omakustanteita vaan muodostavat epävirallisen yhteisön, niiden tuotantotapa ja muoto on vapaa ja ne käsittelevät subjektiivisesti aiheita, joita ammattimediassa käsitellään asiantuntemattomasti tai ei ollenkaan (Paaso 2015).

Zine on lyhenne sanasta *fanzine*, joka taas on yhdistelmä sanoista *fan* ja *magazine* (Triggs 2010, 10). Pienlehden määrittävien ominaisuuksien ymmärtämiseksi on mielekästä aloittaa määrittelemällä ensin laajin kategoria, johon zine voisi kuulua: jos zine on lyhenne magazinesta, onko pienlehti käytännössä vain pieni aikakauslehti? Sydneyn yliopiston median ja viestinnän tohtori Megan Le Masurier määrittelee artikkelissaan *What is a magazine?* (2014) aikakauslehden kuratoiduksi ja

sarjamuotoiseksi sisällöksi sanoja, kuvia ja muotoilua, jossa jokainen näistä elementeistä on tärkeässä asemassa ja jonka sisältö suodatetaan päätoimittajan kautta niin, että toimituksellinen filosofia pyrkii vastaamaan lukijakunnan tiettyyn erityistarpeeseen. Aikakauslehden pitkäikäisyys mediana perustuu sen sopeutumiskykyyn vastata tiettyihin kulttuurisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin tarpeisiin, ja se pyrkii erottautumaan muista tavallisesti taloudelliseen voittoon tähdäten (Le Masurier 2014, 14). Aikakauslehti on siis väljä kattotermi sekä valtavirta- että zinelehdille, mutta esimerkiksi tavanomaisen taiton ja sisällön tärkeys tai pyrkimys taloudelliseen tuottoon erottaa ne toisistaan.

Artikkelissaan *Independent magazines and the rejuvenation of print* (2012) Le Masurier käsittelee julkisissa keskusteluissa esiin nousutta ilmiötä, jossa mediatuotannon demokratisoitumisen myötä jokaisella on mahdollisuus aktiiviseen rooliin toimittajana ja julkaisijana. Niissä valokeila on kohdistunut digitaaliseen kulttuuriin kuten bloggaamiseen, kansalaisjournalistisiin verkkosivuihin tai sosiaaliseen mediaan, mutta digitaalivetoisen luovan median tuottamisen varjossa on elpynyt yksi vanhimmista viestinnän muodoista: pienen skaalan riippumaton painettu lehti. Le Masurierin mukaan pienlehtiä tekevät nuoret diginatiivit digitaalisten valmiuksien ja taitojen tuella, mutta valittu muoto säilyy silti painettuna. Hän käsittelee aihetta indielehtien (englanniksi *independent magazines*, *indies*) näkökulmasta. Indielehdet ovat julkaisijoidensa omistamia ja tekemiä pienilevikkisiä lehtiä, jotka pienen skaalan luovana kaupallisena julkaisuna levittäytyvät spektrille zinelehtien ja valtavirtaa edustavien nichekustanteiden välissä. Ne tehdään myytäväksi, ja ne saattavat menestyä kaupallisesti, mutta taloudellinen tuottavuus ei silti näyttäyty niiden alkuperäisenä tai ensisijaisena päämääränä. Genre kokonaisuudessaan vaikuttaa olevan kasvava ala nuoria kustantajia, suunnittelijoita ja journalisteja, jotka toimivat aikakauslehtiyrittäjinä ja usein yhteistyössä. (Le Masurier 2012, 383–384.) Kirjailija Ruth Jamieson kuvailee indielehtiä yleensä kapean markkina-alueen julkaisuiksi, jotka ovat ideavetoisia, suurelta osin vapaita mainoksista, designpainotteisia ja lukijoiden rahoittamia (Jamieson 2015, 7). Indielehti on siis järjestäytyneempi ja kaupallisempi kuin zine, mutta riippumattomampi, luovempi ja epäkaupallisempi kuin valtavirtalehti.

Niche-julkaiseminen tarkoittaa, että julkaisija kohdentaa laajan yleisön sijaan sisältönsä tietyille rajatulle ryhmälle, jolla on täsmällistä, syvää kiinnostusta jotakin erityistä asiaa kohtaan (Lu 2016). Termi kertoo siis julkaisun sisällöstä julkaisun muodon sijaan: tarkkaan rajattu kohderyhmä voi olla yhtä lailla laajalevikkisellä, kaupallisella lehdellä kuin omakustanteisella pienjulkaisulla. Kuten Anne Lu kirjoittaa artikkelissaan *Niche publishing, the key to survival in both online and print* (2016), sekä verkko- että painettujen julkaisujen kustantajat ovat huomanneet, että avain lukijakunnan

lojaaliuteen on osallistaminen ja sitouttaminen, ja se saavutetaan nykyään parhaiten suuntaamalla sisältö sellaisille kohderyhmille, jotka pitävät juuri itselleen räätälöityä tuotetta rahanarvoisen tärkeänä. Lu kirjoittaa niche-julkaisemisesta valtavirtamedian näkökulmasta, ja siitä onkin tullut yhä olennaisempi strategia myös sellaisille medioille, jotka aiemmin ovat pyrkineet palvelemaan mahdollisimman laajaa yleisöä (Lu 2016).

Le Masurier pitää aikakauslehtien tutkimiselle, määrittelylle, tekemiselle ja lukemiselle tärkeänä ymmärrystä siitä, mitä lehti mediamuotona on ja mitä se ei ole: lehti ei ole kirja, sanomalehti tai jatkuvasti päivittyvä verkkosivu (Le Masurier 2014, 4). Myös monet zinen määritelmistä tuntuvat sen sisältämien ominaisuuksien sijaan kumpuavan nimenomaan siitä, mitä zine *ei* ole: valtavirtamedian sääntöjen ja motiivien mukaista, taloudellista hyötyä tavoittelevaa tai persoonatonta. Zine-käsitteen ytimessä on toisin sanoen kuuluminen vaihtoehtomediaan tai vastamediaan (vakiintuneempi termi englanniksi *alternative media*). Jeff Lilburn toteaa artikkelissaan *What is the alternative media?* (2003), että aivan kuten mikään yksittäinen sana ei voi kuvata asianmukaisesti kaikkia valtavirtamedian ulkopuolelle jääviä julkaisuja ja tiedonlähteitä, mikään yksittäinen määritelmä ei voi asianmukaisesti kuvailla niitä julkaisuja, joihin viitataan vaihtoehtomediasta puhuttaessa. Vaihtoehtomedia määritellään usein suhteessa valtavirtamediaan ja yrityksiin, mikä taas herättää kysymyksen siitä, miten valtavirtamedia tai yrityksen omistama julkaisu määritellään. Muihin vaihtoehtomedian kriteereihin kuuluu julkaisun sisältö, sen tuotantotapa ja omistajuus sekä se, pyrkiikö julkaisu sosiaaliseen tai poliittiseen muutokseen ja onko sen tarkoitus tuottaa taloudellista voittoa. Vaihtoehtomediaa kuvaillaan myös siten, että se edustaa ja antaa äänen sille osalle väestöstä, jonka valtavirtamedia jättää huomiotta. (Lilburn 2003.) Professori Chris Attonin luokittelun mukaan vaihtoehtomedian sisältö on poliittisesti, sosiaalisesti tai kulttuurisesti radikaalia ja sillä on omat uutiskriteerinsä. Sen muotokieli, visuaalinen ilme ja sidonta vaihtelee, ja julkaisut monistetaan käyttämällä innovatiivisesti erilaisia kopiointimenetelmiä. Lisäksi se käyttää vaihtoehtoisia jakelumenetelmiä ja -verkostoja ja on tekijänoikeusjärjestelmän vastainen, sen julkaisemisessa eivät päde samat vaatimukset ammattimaisuudesta tai tietyistä rooleista kuin valtamediassa ja sitä levitetään tasavertaisten verkostojen välillä. (Atton 2002, 27.)

Triggs kertoo kirjassaan *Fanzines* (2010) zinejulkaisujen historian aina varhaisimmista 1930-luvun scifi-harrastajien fanijulkaisuista poliittisesti latautuneiden 1970-luvun punk-lehtien ja 1990-luvun feministisen Riot Grrrl -liikkeen kautta nykypäivään, jossa monet zinet ovat siirtyneet internetiin ja jossa uuden sukupolven graafiset suunnittelijat, kuvittajat, taiteilijat ja kirjoittajat toteuttavat itseään (Triggs 2010). Fan-etuliitteen putoaminen fanzinestä kertoo zinekulttuurin laajentumisesta

monipuolisemmalle alueelle kuin fanijulkaisut, jotka keskittyivät lähinnä tiettyyn populaarikulttuuri-
seen mielenkiinnon kohteeseen. Zinejulkaiseminen on omakustanteisen, epäammattimaisen jour-
nalismin ytimessä ulottuen siten aatteellisesti jo 1800-luvun amatöörilehdistöön, ja zinejulkaisija
kontrolloi kaikkea ulkoosan suunnittelusta puhtaaksikirjoittamiseen, taittamiseen, painamiseen,
jakeluun ja rahallisiin kustannuksiin. Täyden kontrollin takana on pyrkimys ilmaisen puhtauteen.
(Atton 2002, 54–55.)

Vaikka zine on nykyään paljon muutakin kuin science fiction -fanien luovuuden näyte tai anarkisti-
nen viestintäkanava (kuva 1), sen historian tunteminen on olennaista nykytilanteen ja zinen julkai-
sukanavasta riippumattoman ytimen ymmärtämiseksi. Tähän asti zinen määritteleviä piirteitä ovat
olleet epäammattimaisuus, omakustanteisuus ja pieni levikki, tekijänsä identiteetin voimistaminen
ja ilmaiseminen sekä alakulttuurin rakentaminen. Triggs (2010) huomioi, että nykyään zinejulkai-
sujen painosmäärät vaihtelevat valtavasti aina rajatuista viidenkymmenen kappaleen painoksista
sellaisiin, jotka ovat ladattavissa internetistä ja siten rajattomia. Hän toteaa myös, että valtamedian
huomioiman zinejulkaisun stereotypian – yksinäisen ja sosiaalisesti kömpelön nuoren tekemän,
karkeasti kasatun valokopiolehden – lisäksi pienjulkaisukentälle on noussut lukematon määrä eri-
laisia zinejulkaisuja, jotka palvelevat monia erilaisia ryhmiä (Triggs 2010). Zinekulttuurin leviäminen
internetiin on monipuolistanut sen leviämismahdollisuuksia sekä maantieteellisesti että sosiaali-
sesti, eivätkä zinet ole enää ainoastaan pienten underground-ryhmien kesken leviäviä monisteita.
Identiteetin ja yhteisön rakentajina niiden asema on kuitenkin edelleen kiistaton.

Kuten seuraavassa luvussa käsittelen, voidaan esimerkiksi haptisuuden tai fyysisen säilyvyyden
väittää olevan zinelle niin tärkeä ominaisuus, että sen siirtäminen verkkoon muuttaa julkaisun jok-
sikin muuksi kuin zineksi. Esimerkiksi yksi zinetyyppi *perzine* eli *personal zine* jakaa niin paljon pääl-
lekkäisiä ominaisuuksia blogin kanssa, että sen uskottavuutta e-zinenä voidaan kyseenalaistaa.
Lähtökohtaisesti digitaalisuus ei kuitenkaan kumoa zinen perustavanlaatuisimpia ominaisuuksia.
Digitaaliset zinet ovat mielestäni oma haaransa ja jatkumonsa painetun zinen perinteelle, mutta
ne eivät ole eikä niiden tarvitse olla sen korvaajia – molemmilla on omat ominaisuutensa ja vivah-
teensa, mutta myös paljon yhtäläisyyksiä.

Kuva 1. Scifi- ja punkzinejä 60–80-luvuilta kirjasta Fanzines.

3 Zine bitti- avaruudessa

Tässä luvussa käsittelen digitaalisessa muodossa julkaistavaa zineä eri näkökulmista. Ensin käyn läpi painetun ja digitaalisen zinen suhdetta ja vuorovaikutusta, seuraavaksi tarkastelen blogin ja e-zinen rinnasteisuutta ja lopuksi analysoin verkkopienjulkaisun luovia ja ilmaisullisia vahvuuksia ja mahdollisuuksia.

3.1 E-zine suhteessa painettuun zineen

Kuten edellisessä luvussa totesin, zinet ovat olleet suurimman osan elinkaarestaan painettuja, pienilevikkisiä ja omakustanteisia, ja internet on kaikenlaisille julkaisuille verrattain uusi alusta. Kuten Le Masurier toteaa, lehden määrittely ylipäätään vaikuttaa muuttuneen vaikeammaksi nyt, kun se ei ole enää sidottu painettuun muotoon (Le Masurier 2014, 4). Painetut itsenäiset pienlehdet pitävät pintansa vielä digitaalisella ajallakin varsinkin suurten kustantamojen lehtiin verrattuna (Jamieson 2015, 7), mutta mielestäni on kiinnostavaa, mitä mahdollisuuksia ja haasteita internetillä on tarjota pienlehdille. Esimerkiksi oman domainin eli verkkotunnuksen hankkiminen on sekä helpompaa että halvempaa kuin kymmenen vuotta sitten, digitaalinen ympäristö tarjoaa uusia mahdollisuuksia multimedial ja interaktiivisuuden suhteen ja alati korostuva sosiaalinen media tekee oman julkaisun promotoimisesta ja jakamisesta helppoa. Toisaalta taas verkkosisällöstä puuttuu täysin haptisuus ja rajatun painoerän ainutlaatuisuus, joita on vielä tämän vuosituhannen puolella pidetty ratkaisevan olennaisina ominaisuuksina painetuissa zinejulkaisuissa (ks. esim. Atton 2002; Freedman 2005). Koska pienlehden digitaalinen julkaiseminen on uusi ilmiö, erilaisten verkkojulkaisujen välisten rajojen tutkiminen ja termistön määrittelemisen auttaa hahmottamaan sen paikkaa alati kehittyvässä ja muuttuvassa mediakentässä.

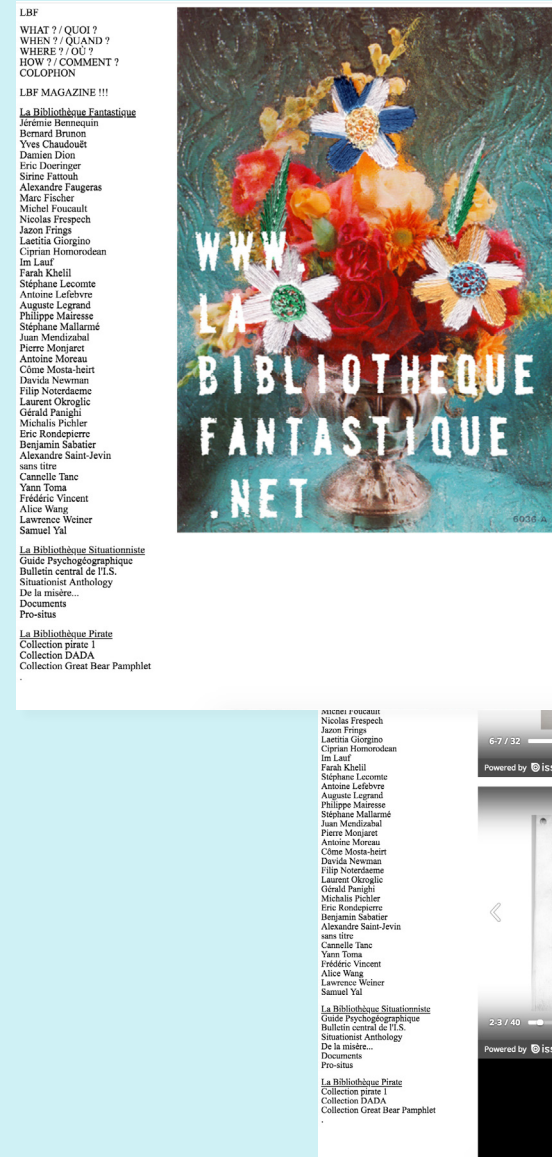
Verkkolehdistä, -julkaisuista ja -zineistä tai niitä erottaville piirteille ei ole täysin vakiintuneita määritelmiä, ja varsinkin suomen kielelle käännettäessä erityyppiset verkkojulkaisut ominaisuuksiineen sekoittuvat helposti toisiinsa. Tässä opinnäytetyössä käytän termiä e-zine painetun zinen sähköisenä vastineena samalla logiikalla kuin e-etuliite on vakiintunut muissakin yhteyksissä tarkoittamaan elektronista ja digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa; e-kirja on sähköinen kirja, e-lomake on verkossa täytettävä lomake ja e-mail on sähköposti. Termi ei kuitenkaan ole vakiintunut, mikä käy ilmi jo yleisimpien sanakirjojen ristiriidoista. Esimerkiksi Oxfordin sanakirjassa e-zine kuvataan ainoastaan verkossa julkaistuksi lehdeksi ilman mainintaa lehden koosta, kun taas Cambridgen sanakirjassa e-zine määritellään zineksi eli pienlehdiksi, joka on saatavilla verkossa (Cambridge University Press 2018a; Oxford University Press 2018). Myös esimerkiksi Teal Triggs ja Chris Atton käyttävät termiä

e-zine kirjoittaessaan zinen eri muodoista (Atton 2002; Triggs 2010). Webzine hämmentää soppaa lisää, mutta sen määritelmä on yksinkertaisempi: jokaisessa tarkastelemassani lähteessä sitä käytettiin yksinkertaisesti englanninkielisenä vastineena verkkolehdele.

Verkkojulkaisu-termiä sen sijaan käytetään laaesti. Kuutti *Mediasanastossa* e-zine, webzine ja verkkolehti ohjaavat kaikki ”verkkojulkaisuun”, joskin e-zinen kohdalla mainitaan lisäksi sisällön ja ulkoasun samankaltaisuus painettuun lehteen (Kuutti 2012, 38, 218, 230). Kuutti määrittelee verkkojulkaisun verkkoviestien kokonaisuudeksi, jota on tarkoitus julkaista toistuvasti ja joka voi sisältää perinteisen tekstin ja kuvan lisäksi interaktiivisia osioita, kuten linkkejä ja keskustelupalstoja. Kuutti määritelmässä verkkojulkaisu eroaa painetusta lehdestä jakelunsa, painoskustannustensa, reaaliaikaisuutensa, tietomääränsä, vuorovaikutteisuutensa ja julkaisuaineiston vaivattoman saavutettavuutensa suhteen. Verkkojulkaisun jakelu on globaali ja painosmäärä yksi ja samalla rajaton. Sen sisältö myös päivittyy periaatteessa jatkuvasti, tietomäärä voi olla linkkien kautta rajaton, linkkien kautta eteneminen on vuorovaikutteista ja sähköinen arkistointijärjestelmä on helposti saavutettavissa. (Kuutti 2012, 217.) Sananvapaussalissa asetetun määritelmän mukaan verkkojulkaisu rinnastuu aikakautiseen julkaisuun verkossa, johon liittyy toimittamistarkoitus ja tarkoitus säännölliseen julkaisuutoimintaan (Tieteen termipankki 2018).

Niin kuin luvussa 2 tuli ilmi, yksi zinen määrittelevistä ominaisuuksista on, että se on valmistettu edullisesti. Internet mahdollistaa välikäsien leikkaamisen pois niin tuotannosta, jakelusta kuin markkinoinnistakin (Jamieson 2015, 7), joten julkaisukustannusten suhteen digitaalinen alusta ei riitele perinteisen zinen määritelmän kanssa. Yksi esimerkki internetin tuomien mahdollisuuksien hyödyntämisestä on La Bibliothèque Fantastique (kuvat 2 ja 3), Antoine Lefebvren luoma virtuaalinen julkaisualue taiteilijakustanteille. Sen teokset ovat ladattavissa ilmaiseksi sivustolta, ja niiden ydin vapaasti luettavina ja tulostettavina taideteoksina, jotka koettelevat sekä taiteen että kirjan rajoja, asetetaan vastakkain nyky-yhteiskunnan ja sen syöttämien kaupallistettujen tuotteiden kanssa (Lefebvre 2014a). Perinteisen zine-kulttuurille ominaisen aatemaailman lisäksi julkaisuilla on yhteisiä piirteitä e-zinen kanssa, koska ne ovat vapaasti luettavissa ja ladattavissa sähköisesti, vaikka niiden tarkoitusta tee se itse -henkisesti tulostettavina kappaleina korostetaan. Sivustolla jopa kuvaillaan, etteivät La Bibliothèque Fantastique julkaisut ole löytäneet olemassaoloaan, vaan ovat olemassa potentiaalisessa tilassa internetissä odottaen tulevana joksikin (Lefebvre 2014a).

Tämä ajattelutapa sähköisen julkaisun olemassaolosta jossain reaalitydellisuuden ulkopuolella toistuu myös graafinen suunnittelija Hanna-Maija Matikaisen maisterinopinnytyksessä *Lehti taiteena*:

Kuvat 2 ja 3. La Bibliothèque Fantastique, virtuaalinen taiteilijajulkaisukustantamo.

Painetut taiteilijalehdet visuaalisen viestinnän muotoilun näkökulmasta (2016), jossa mielikuvien aikakauslehdestä painettuna julkaisuna todetaan elävän yhä sitkeästi jopa visuaalisen viestinnän ammattilaisten mielissä (Matikainen 2016). Esimerkiksi aikakauslehtien veteraanin ”Mr. Magazinen” eli Samir Husnin kanta on kristallinkirkas vielä silloinkin, kun hän on varsin tietoinen digitaalisen ajan tuomista muutoksista ja mahdollisuuksista julkaisemisen alalle – ”jos se ei ole mustetta paperilla, se ei ole lehti” (Husni 2010). Myös Chris Atton alleviivaa teoksessaan *Alternative Media* painetun muodon ylivoimaisuutta zinejulkaisemisessa e-zineen verrattuna (Atton 2002, 68–69), mutta vuosituhaten vaihteessa digitaalinen vallankumous olivasta pääsemässä vauhtiin ja Kindlen tai iPadin kaltaisia luku-laitteita ei oltu vielä julkistettu. Sen sijaan nykypäivänä ainoastaan fyysisesti kosketeltavien esineiden pitäminen todellisina, vakavasti otettavina teoksina alkaa ymmärrettävyydessäänkin olla melko ummehtunut käsitys. Le Masurierin mukaan ongelma verkkojulkaisujen määrittelyssä on osittain siinä, että tuttu aineellinen objekti, kuten lehti tai televisio, sulautetaan mahdollisesti paljon laajempiin lehden ja television tulkintoihin, kun niitä olisi syytä pitää ennemminkin useiden taloudellisten, teollisten ja kulttuuristen käytäntöjen joukkona (Le Masurier 2014, 3–5). Myös sanojen monimerkityksellisyys saattaa vaikuttaa mielikuviiin: Kuutin *Mediasanaston* mukaan sanan ”virtuaalinen” määritelmä on edelleen paitsi ”ei-fyysinen, keinotekoinen olomuoto tai palvelu verkossa, jossa käyttäjät eivät kohtaa fyysisesti”, myös ”näennäinen, epätodellinen, valheellinen” (Kuutti 2012, 227).

Yhtenä zinen määrittelyistä ominaisuuksista pidetään myös sitä, ettei sillä ole laajaa levikkiä. Painetussa muodossa painosmäärien kasvaessa lehden olemus vapaan sisällön omakustanteena kärsii tai tulee mahdottomaksi, kun sen täytyy turvautua mainostajiin sekä ulkopuolisiin painajiin ja jakelijoihin. (Freedman 2005.) E-zinellä yleisöä voi kuitenkin olla teoriassa rajattomasti ilman, että se vaikuttaa julkaisun sisältöön. Uudemmassa tutkimuksessa aiheesta esimerkiksi Triggs (2010) nostaa esiin kiistämättömänä tosiasiana, että nykyään zinejulkaisemista tapahtuu myös verkossa ja se on muuttanut tapaamme katsoa zinejä niin hyvässä kuin pahassa. Rajatun painoksen ja yleisön perusteella lehden määrittely zineksi tai ei-zineksi pohjanee nimenomaan zinen riippumattomuuteen, joten siihen takertumisesta vielä internetin aikakaudella voidaan olla montaa mieltä.

Vaikka verkkojulkaisemisessa on omat haasteensa ja painetuilla julkaisuilla on vielä digitaalisellakin ajalla kiistaton paikkansa, internet julkaisualustana on tullut jäädäkseen. Tullessaan se on muokannut mediakenttää niin, että aiemmin vain painettuja zinejä koskeneet edellytykset eivät enää täysin pidä paikkaansa. Internet on myös mahdollistanut vähemmistöjen äänen kuuluviin saamisen aivan uudella skaalalla ja tavalla, joka aiempina vuosikymmeninä oli zinejen kaltaisten, valtavirtaa vastaan kapinoiden pienjulkaisujen vastuulla.

3.2 Blogin ja e-zinen yhtäläisyydet ja erot

Zinen siirtyessä digitaaliseen muotoon esiin voi nousta myös kysymys siitä, mikä erottaa sen toisesta henkilökohtaisesta internetjulkaisusta, blogista. Sanastokeskus TSK:n julkaiseman *Sosiaalisen median sanaston* (2010) mukaan blogi on verkkosivusto, johon tehdyille merkinnöille on ominaista päiväkirjamaisuus tai kirjoittajan henkilökohtainen näkökulma käsiteltyyn aiheeseen ja johon tehdyt merkinnät ovat aikajärjestyksessä (Sanastokeskus TSK 2010, 31). Sekä e-zine että blogi ovat toisin sanoen itse tehtyjä matalan kustannusarvion julkaisumuotoja, jotka tuotetaan verkossa ja jotka käsittelevät tunnuksenomaisesti tekijälleen mielenkiintoisia aiheita. Se ei kuitenkaan riitä tekemään niistä identtisiä tai välttämättä edes samankaltaisia. Jenna Freedman käsittelee artikkelissaan *Zines Are Not Blogs: A Not Unbiased Analysis* (2005) zinen ja blogin yhtäläisyyksiä ja eroja voidakseen tarjota perusteellisen vastauksen usein kuulemaansa kysymykseen siitä, miten zine eroaa tulostetusta blogista. Hän käsittelee zineä yksinomaan painettuna lehtenä, ja erityisesti blogijulkaisemiseen liittyvät ominaisuudet ja rajoitukset ovat ehdineet muuttua varsin radikaalisti 13 vuodessa. Freedmanin analyysi on kuitenkin osittaisesta vanhentumisestaan huolimatta ja kontekstin huomioon ottaen edelleen sovellettavissa ja tarjoaa samalla mielenkiintoisen ikkunan siihen, kuinka teknologian ja digitaalisten alustojen kehittyminen on melko lyhyessä ajassa mullistanut mediakentän.

Voidakseen mielekkäästi ja analyttisesti vertailla zinejulkaisujen ja blogien eroja Freedman erittelee artikkelissaan, mitä yleispiirteitä zinen määritelmällä tavallisesti on. Kuten luvussa 2 todettiin, niihin kuuluvat julkaisu omakustanteena ja julkaisijan riippumattomuus, itse jaettu ja pieni painosmäärä, itseilmaisus motivaation lähteenä rahallisen hyödyn sijaan, valtavirran ulkopuolella olemisen sekä alhainen budjetti. Hän lisää vertailun kannalta olennaisiksi zinen piirteiksi myös erityisen laitteiston tai osaamisen tarpeettomuuden, mukana kannettavuuden, tee se itse -kulttuurin ilmaisen sekä tekijöiden ja lukijoiden välisen yhteisön vaalimisen. Freedmanin mukaan zinen ja blogin välillä ilmenevät erot näkyvät pääosin todellisessa riippumattomuudessa, taiteellisessa vapaudessa ja pysyvyydessä. Toisin kuin zinet, blogit käyttävät yleensä jotakin alustaa, joka asettaa rajoituksia niin sisällön, ulkoasun kuin todellisen anonymiteetin suhteen ja on koska tahansa päivitettävissä, muokattavissa tai poistettavissa. Blogialustan hallinnoijalla on myös mahdollisuus sensuroida blogin sisältöä esimerkiksi tekijänoikeuksien, politiikan tai seksuaalisen sisällön nojalla, mikä osaltaan vie tekijältä vapautta valita zinensä sisältö täysin. (Freedman 2005.)

On huomattava, että viime vuosikymmenen aikana tapahtunut kannettavien älylaitteiden räjähdysmäinen yleistymisen tuo Freedmanin mainitseman zinejen mukana siirreltävyyden myös e-zinejen

saataville. Vuonna 2005 lehden lukeminen kannettavalta tietotekniseltä laitteelta oli harvinaista ja omituista, vuonna 2018 ei niinkään. Myös artikkelissa esitetty internetjulkaisun rajatumpi saavutettavuus printtilehtiin verrattuna on auttamattoman vanhentunut ainakin länsimaisesta näkökulmasta tarkasteltuna, sillä verkkoyhteys löytyy nykyään lähes jokaisesta taloudesta ja taskusta tai on vähintään julkisten wlan-yhteyksien kautta helposti saavutettavissa. Digitaalinen kuilu on toki edelleen olemassa eikä kaikilla ole tasavertaista mahdollisuutta internetyhteyteen, mutta taloudellinen epätasa-arvo ei enää vaikuta asiaan yhtä vahvasti kuin aiemmin. Lisäksi internet mahdollistaa zinekuulttuurin leviämisen myös muuten saavuttamattomiin maailmankolkkiin. Kuten Attonkin myöntää, internetin aiheuttama sosiaalisen välimatkan pieneneminen paitsi yhdistää fyysisesti eristäytyneitä yksilöitä muihin, myös laskee sosiaalisia muureja ja mahdollistaa henkilökohtaisten, intiimien kokemusten jakamisen ihmisten välillä (Atton 2002, 76–77).

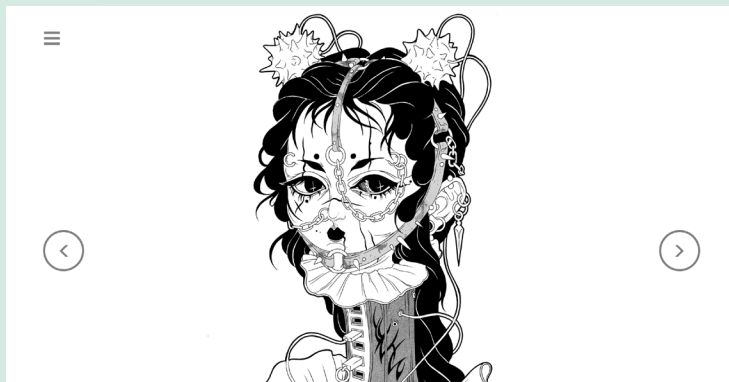
Kuten Tuomas Kilpi kirjassaan *Blogit ja bloggaaminen* (2006) käsittelee, blogit ovat olemassaolonsa alkuajoilta eli noin vuosituhannen taitteesta lähtien olleet viestintäkanava yksityishenkilöiden lisäksi myös yrityksille. Niille blogeilla on rooli yritystoiminnan nopeuttajina, tehostajina ja helpottajina. Jo 2000-luvun puolivälissä suomalaiset suuryritykset kuten Finnair ja Nokia perustivat blogeja keskustellakseen asiakkaidensa, työntekijöidensä ja sidosryhmiensä kanssa. Kilpi käsittelee myös kokonaisen luvun verran blogien potentiaalia rahallisen hyödyn saamiseen esimerkiksi mainossisällöllä ja blogin tuotteistamisella. (Kilpi 2006, 3, 45, 135–141). Kirjan ilmestymisvuonna 2006 blogien ammatillinen ja kaupallinen puoli oli enemmän mahdollinen tulevaisuudenkuva kuin realiteetti, mutta muutos vuosikymmenen aikana on ollut huomattava. Nykyään kaupalliset yhteistyöt blogien ja yritysten välillä ovat arkipäivää, ja bloggaajat ovat yleisesti tunnettu ammattikunta (KEHA-keskus 2018). Blogit ovat ammattimaistumisen myötä kytkeytyneet osaksi kaupallista kulutuskulttuuria ja yritystoimintaa (Noppari & Hautakangas 2012). Blogit eivät toki ole homogeeninen ryhmä, mutta niiden konkreettiset tai potentiaaliset kytkökset kaupallisuuteen erottavat ne vahvasti zineistä, jotka ovat lähtökohtaisesti mahdollisimman epäkaupallisia. Sama ongelma on moniin blogialustoihin upotetuissa mainoksissa, joita bloggaaja ei voi poistaa sivultaan. Lisäksi kaikki blogialustat eivät salli käyttäjän muokata sivun ulkoasua mielin määrin tai se on tehty vaikeaksi, eli zineille ominaista taiteellista vapautta ei ole.

Yksi blogin ratkaisevimmista eroista zineen verrattuna piilee kuitenkin interaktiivisuudessa lukijoiden kanssa. Useimpiin blogisivustoihin liittyy mahdollisuus kommentoida blogin merkintöjä (Sanastokeskus TSK 2010, 33). Freedmanin kirjoittaa, että blogit ovat potentiaalisena keskustelu- ja yhteisötoimintafoorumina painettuun pienlehteen verrattuna ylivoimaisia – samalla tavalla kuin

zine ei ole blogi, blogi ei ole zine. Monissa zineissä on lukijakirjeitä ja kommunikaatiota niiden välillä, mutta ne eivät ole zinen vahvuus tai tarkoitus. (Freedman 2005.) Toisaalta yhteisöllisyys ja vuorovaikutus on aina ollut olennainen osa zinekuulttuuria. Esimerkiksi Atton (2002) käsittelee fanikulttuuria ja siitä nousutta zinekuulttuuria vaihtoehdoisen sosiaalisen yhteisön vahvistamisen välineenä ja tapana kommunikoida muiden kanssa yhtä lailla kuin ilmaista omia mielipiteitä ja kiinnostuksen kohteita. Hän erottaa kolme piirrettä sekä zinejulkaisujen esi-isistä science fiction -fanijulkaisuista että niitä seuranneiden sukupolvien zineistä: marginalisoidun kulttuurin validointi, yhteisön muodostaminen ja julkaiseminen poliittisena välineenä. Sama pyrkimys toisistaan maantieteellisesti ja sosiaalisesti kaukaisten, mutta samanhenkisten ihmisten yhdistämiseen ja voimaannuttamiseen on jatkunut läpi zinen historian. (Atton 2002, 56.)

Ensivilkaisulla mahdollisesti helpoin tapa erottaa blogi e-zinestä on kuitenkin katsoa, onko sisältö julkaistu kiinteänä kokonaisuutena vai jatkuvasti päivittyvänä virtana. Freedman (2005) muotoilee asian kaikessa yksinkertaisuudessaan näin: zine on valmis tuote, blogi ei. Yhdessä blogissa voi olla tuhansia merkintöjä, joita tulee jatkuvasti uusia, mutta zine on aina jonkinlainen kokonaisuus, yleensä pienimuotoinen sellainen. Lehdellä on nimi, numero, alku ja loppu. Zine ei myöskään ole nopea media: yleensä se on huolellisesti viikkojen, kuukausien tai jopa vuosien aikana koottu ja toimitettu, kun taas blogimerkintä on usein kirjoitettu ja julkaistu hetken mieltäjohteesta (Freedman 2005). Nykyään kaupallinen blogijulkaiseminen voi olla huomattavasti harkitumpaa ja viedä enemmän aikaa kuin Freedmanin artikkelin kirjoittamisen aikaan, mutta ero pienlehteen on silti merkittävä. Painetulle zinelle ominaista on myös se, että julkaisun jälkeen sitä ei pysty enää muokkaamaan. Blogimerkintää sen sijaan voi muokata jälkikäteen, mutta sille on kuitenkin ominaista, että tehdyt merkinnät säilyvät asiasisällöltään muuttumattomina (Sanastokeskus TSK 2010, 33). E-zinen teoreettinen muokkausmahdollisuus ei tarkoita, että sitä käytettäisiin.

Freedman käsittelee artikkelissaan yksinomaan painettuja zinejä ja pitää painetun julkaisun piirteitä zinelle ratkaisevan ominaisina, mutta vaikka e-zine on julkaisualustansa takia lähempänä blogia, Freedmanin analyysi todistaa sen olevan siitä huolimatta selvästi lähempänä perinteistä zineä. Myös e-zine voi olla omakohtainen, samanhenkistä yhteisöä vahvistava, itse tehty ja valmis kokonaisuus, joka on älypuhelimien tai muiden nykyään tavallisten tietoteknisten laitteiden kautta mukana kannettavissa. Pienlehden julkaisumuoto, oli se sitten painettu tai sähköinen, ei toisin sanoen vaikuta kaikkiin niihin muihin ominaisuuksiin, jotka tekevät zinestä zinen ja blogista blogin.

Kuvat 4, 5 ja 6. Zelda Zinen ulkoasu, navigaatio ja sisältö ovat visuaalisesti vaikuttavia ja interaktiivisia.

3.3 Digitaalisen pienlehden luovat mahdollisuudet

Koska sähköisestä zinestä puuttuu lehden kokemuksellisuuden kannalta olennainen haptisuus, sen mielestäni tarjottava tilalle korvaavaa elämystä, jota painettu julkaisumuoto ei vuorostaan kykene tarjoamaan. Aivan kuten painettujen lehtien ei kannata kilpailla digitaalisen median kanssa nopeudessa tai edullisuudessa vaan keskittyä tarjoamaan sellaista fyysisyyttä, muodolla leikkittelyä ja luksuksen tuntua, jota digitaalinen julkaisu ei kykene saavuttamaan (Jamieson 2015, 8), digitaalisen pienjulkaisun täytyy vastaavasti hyödyntää omia vahvuuksiaan sortumatta kuitenkaan sellaisiin ratkaisuihin, jotka olisivat zinen perusluonteen vastaisia.

Hyvä esimerkki e-zinen vahvuuksien hyödyntämisestä ja korvaavasta elämyksestä on mielestäni Zelda Zine (2018), joka on teemoittain kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä, yhteisjulkaisuna tuotettu verkkomedia. Siinä siirtymät lehden sisällön välillä tapahtuvat interaktiivisen ja visuaalisesti vaikuttavan animoidun navigaation kautta ja sisällössä hyödynnetään tekstin ja kuvien lisäksi animaatiota, videoita ja linkkejä (kuvat 4, 5 ja 6). Sivusto mukautuu responsiivisesti eri kokoihin selainikkunoihin ja hitaasti kelluvat 3D-elementit tuovat sivulle kevyttä, miellyttävää liikettä. Eri artikkelit, jotka voivat olla mitä tahansa valokuvakollaaseista piirroksiin, runoihin, päiväkirjamaisiin kolumneihin ja videoteoksiin, ovat toisistaan irrallisia kokonaisuuksia ja niiden välillä liikutaan dynaamisesti sivusuunnassa samalla kun siirtymäänimaatio luo illusion kolmiulotteisessa tilassa liikkumisesta. Vasemmalle ja oikealle nuolipainikkeilla selaaminen imitoi samalla tunnetta painetun lehden selailmisesta ja helpottaa siten omalta osaltaan painetun julkaisun ja verkkojulkaisun välistä ristiriitaa, jota käsittelin luvussa 3.3. Myös julkaisun toimitustapa käyttää internetiä zinekulutturille ominaisen yhteisöllisyyden ja omakohtaisuuden välineenä. Zelda on suunnattu tekijöille ja lukijoille sukupuolesta riippumatta, materiaalia saa lähettää vapaasti kuka tahansa, osallistumaan kiinnostuneita kehoitetaan ottamaan yhteyttä sähköpostitse heti etusivulla ja heitä rohkaistaan käsittelemään aiheita vapaasti ja henkilökohtaisten mieltymystensä mukaan (Zelda 2018).

Toinen mielestäni erinomainen esimerkki multimediala hyödyntämisestä verkkojulkaisussa on nyt jo lopetettu Forage Press, jonka konsepti tekee siitä kuitenkin mainitsemisen arvoisen. Forage Press oli vuonna 2013 graafinen suunnittelija Tomi Lähdesmäen käynnistämä verkkojulkaisuprojekti, joka perustui intohimoon visuaalisen luovuuden ja musiikin yhdistämistä kohtaan (Lähdesmäki 2014). Se kokosi luovan alan tekijöiltä ympäri maailmaa monimuotoisia ja uniikkeja visuaalisia teoksia, joita kaikkia yhdisti inspiroituminen jostakin musiikkikappaleesta (Lähdesmäki 2014). Digitaalinen julkaisu mahdollisti kokemuksen samanaikaisesti sekä teoksesta itsestään että sitä inspiroineesta

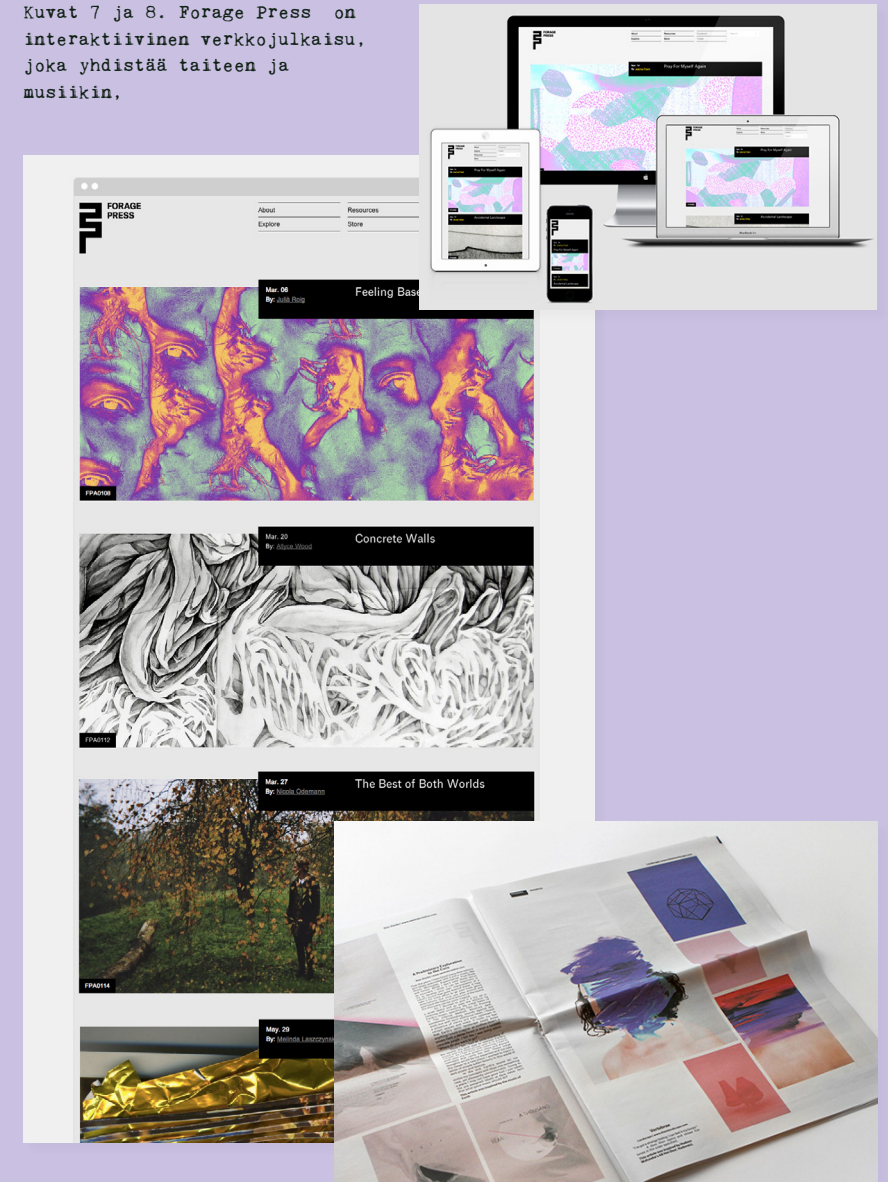
musiikista, mikä vei niiden välisen yhteyden aivan uudelle tasolle ja konkreettisella, henkilökohtaisella tavalla lukijan ulottuviin (kuvat 7 ja 8). Forage Pressistä tehtiin verkkojulkaisun ohkeen myös painettu zine (kuva 9), jossa esitellään projektin 20 ensimmäistä visuaalista teosta (Lähdesmäki 2013).

Responsiivinen käyttöliittymä on nykyään digitaalisessa ympäristössä yhä enemmän sääntö kuin poikkeus, ja hyvä niin, mutta visuaalisen e-julkaisun suunnittelun suhteen se asettaa joitakin haasteita. Digitaalinen julkaisualue vie tekijältä vapauden päättää tarkalleen, minkä kokoisena teosta katsellaan, sillä e-zineä voi katsella yhtä lailla puhelimen ruudulta kuin 55 tuuman näytöltä. Tätä ristiriitaa käsittelee myös graafinen suunnittelija Harri Heikkilä väitöskirjassaan *Tämä ei ole kirja – sähkökirjan valtavirtaistumisen haasteet* (Heikkilä 2017). Grafian jäsenlehden haastattelussa Heikkilä toteaa, että verkkoalustan edellytys skaalattavuudesta on ristiriidassa kirjasuunnittelun peruseräiteiden kanssa. Kirjasuunnittelussa julkaisun sisältö on tietyllä tavalla hierarkkisesti järjestetty, selkeä kokonaisuus. Perinteisessä kaunokirjallisuudessa, jossa taitto ja typografia taipuvat helpommin sivuttoman julkaisemisen malliin, tämä ei muodostu suureksi ongelmaksi. Taidekirjojen kaltaisissa monimutkaisempaa muutokieltä hyödyntävissä teoksissa ristiriita kuitenkin korostuu, ja responsiivisen version tekeminen visuaalisesta kirjasta on vaikeaa. (Heikkilä 2017 Ylitalon 2017, 25 mukaan.)

Vaikka responsiivisuus on vain vastareaktio siihen päätösvallan rajoittuneisuuteen, joka digitaalisella alustalla on väistämätön, se on toisaalta myös yksi niistä toiminnallisuuksista, joita painettu julkaisu ei kykene tarjoamaan. Responsiivinen malli on toisaalta hallitsematon ja toisaalta sulava ja monipuolinen. Vaikka Chris Attonin suhtautuminen e-zineen on varsin epäluuloinen ja pessimistinen – se tosin annettakoon 2000-luvun alussa kirjoitetussa tekstissä anteeksi – hänen tunnustaa e-zinen potentiaalin muodolla leikkittelyn suhteen. Hän huomioi, että internetin tuomaa epävakautta ja useita lähestymistapoja sisällön laatimiseen voi käyttää hyväksi ja toteaa, että zinejulkaisemisen joustavia rajoja koettelevan e-zinen ytimessä on sama pyrkimys muodon ja esitystavan tutkimiseen kuin lukuisissa painetuissa zineissäkin (Atton 2002, 72). Zinelle mahdollinen ja jopa toivottava pyrkimys kokeellisuuteen, epätavanomaisuuteen ja epätäydellisyyteen ratkaiseekin osaltaan ongelman, joka vaivaa konventionalisempia, erityisesti visuaalisesti painottuneita verkkolehtiä ja -kirjoja.

Digitaalisen pienlehden ytimessä on siis mielestäni multimedia ja interaktiivisuus: liikkuva kuva, äänimaailma, joustavuus ja sellainen julkaisun ja lukijan välinen vuorovaikutus, joka ei painetussa julkaisussa ole mahdollista. Verkkojulkaiseminen mahdollistaa kokeellisuuden ja kokemuksellisuuden eri mediamuotojen yhdistelemisessä tavalla, joka painetussa pienlehdessä olisi vaikeaa, kömpelöä, kallista tai mahdotonta.

Kuvat 7 ja 8. Forage Press on interaktiivinen verkkojulkaisu, joka yhdistää taiteen ja musiikin,

Kuva 9. Forage Pressistä on tehty myös painettu zine.

4 Taidetta kansissa: Taiteilijalehdet, -kirjat ja taidezine

Koska käyn tässä opinnäytetyössä läpi mediakentän käsitteitä taidezinen näkökulmasta, on aiheellista tarkastella myös muita visuaalisia, tekijälähtöisiä luovia julkaisuja. Seuraavaksi käsittelem taiteilijalehden, -kirjan ja taidezinen historiaa ja määritelmiä ja vertailen niitä keskenään.

4.1 Taiteilijalehdet ja -kirjat

Kuten Matikainen toteaa maisterinopinnäytteessään, englanninkielinen termi *artists' magazine* on yhä vakiintumaton, ja suomenkielisessä kirjallisuudessa käsitettä ei juurikaan tunneta. Siksi hän tarjoaa suomenkielisen tutkimuksen käyttöön määrittelemäänsä termiä *taiteilijalehti*. Taiteilijalehdet ovat taiteilijoiden ja heidän tukijoidensa julkaisemia aikakauslehtiä, jotka ovat ilmaisullisesti ja kaupallisesti itsenäisiä ja sijoittuvat siksi indie- ja zinelehtien genreen. Matikaisen mukaan taidehistorian professori ja tutkija Gwen Allen käyttää vuonna 2016 julkaistussa tutkimuksessaan *The Magazine* termiä käsittämään kaikki lehdet, jotka toimivat nykyaikaisen taiteen tuottamisen ja vastaanoton välineinä ja siirtää sen samalla taidehistoriasta visuaalisen kulttuurin tutkimuksen piiriin. (Allen 2016 Matikaisen 2016, 10 mukaan; Matikainen 2016, 10, 59.) Lehdet olivat 60-luvun taiteilijoille uusi, vaihtoehtoinen näyttelytila, joka siirsi taiteen etuoikeutetuista galleriatiloista saavutettavampaan ja edullisempaan muotoon. Niitä alettiin käyttää taiteen dokumentoimisen lisäksi itsessään tärkeänä ilmaisukeinona, ja taiteilijat alkoivat luoda varta vasten massatuotantona lehtien sivuille tarkoitettuja teoksia. Lehti oli täydellinen ilmaisuväline sellaiselle taiteelle, joka keskittyy konseptiin ja tuotantoprosessiin ennemmin kuin markkinoitavaan lopputuotteeseen. Taiteilijalehdet ovat taidetta, eivätkä vain käsittele sitä niin kuin taidelehdet. (Allen 2011.) Allenin määritelmä taiteilijalehdestä nykyaikaisen taiteen tuottamisen välineenä vetääkin tärkeän rajan taidelehtien ja taiteilijalehtien välille, jotka ovat termeinä helposti sekoituvia.

Termi *taiteilijakirja* linkittyy taiteilijalehden käsitteeseen, eikä näiden kahden välinen raja ole aina selkeä. Molempien julkaisutyypin on sanottu eroavan sisällöllisesti muista lehdistä ja kirjoista siinä, että niiden tekijät ovat tietoisesti käyttäneet julkaisumuotoa taiteellisen ilmaisun välineenä, vaikka onkin huomattava, että oletuksien tekeminen taiteilijoiden motiiveista on ongelmallista (Matikainen 2016, 21). Toimittaja ja taidekriitikko Jaakko Lintinen määrittelee artikkelissaan *Taiteilijakirjoista – Taiteilijakirjoja Suomesta ja muualta* (1988) taiteilijakirjat taiteilijoiden tuottamiksi kirjoiksi, joiden tarkoituksena ei ole noudattaa kirjan perinteistä konventiota eikä myöskään esiintyä taiteesta kertovina kuvateoksina. Ne eivät pyri olemaan kirjallisuutta vaan ovat itsenäisiä taideteoksia, joilla on kirjan ulkomuoto tai joiden lähtökohtana on ollut kirjan muoto tai idea.

Taiteilijakirjan historia ulottuu kuusikymmentäluvun alkuun, jolloin kirjaa kohtaan suuntautunut kiinnostus taidemuotona alkoi muodostua yhä tietoisemmaksi pyrkimykseksi. Kirjan vaikutus kuvataiteen alueella alettiin kokea pysyvämmäksi kuin lyhyt näyttelykynti, sitä oli helppo levittää ja se oli edullinen. Kirja oli erinomainen kanava välittämään taiteen uusia, käsitteellisiä ideoita, jotka alkoivat yhä enemmän syrjäyttää kuvataiteen perinteisiä kaavoja. (Lintinen 1988.)

Allenin ja Lintisen tutkimuksen perusteella taiteilijakirjan ja -lehden historia ja aatemaailma ovat siis huomiota herättävän samankaltaisia. Uskonkin, että monet taiteilijakirjoiksi kutsutut teokset ovat itse asiassa muodoltaan lähempänä taiteilijalehtiä ja toisinpäin – kirjan ja lehden erot ilmenevät luultavasti tässä tapauksessa lähinnä teoksen paksuudessa ja sidonnassa sekä taiteilijan omassa sanavalinnassa. Kuten Lintinen toteaa, avantgardisti Marcel Duchampin määritelmä taiteilijakirjasta on miellyttävän väljä: Duchampin mukaan ”taiteilijakirja on sellainen, jonka taiteilija on tehnyt tai sellainen, jota taiteilija sanoo taiteilijakirjaksi” (Duchamp n.d. Lintisen 1988 mukaan). Taiteilijan itsemäärittelyvoimalla teoksestaan on siis vähintään jonkinasteinen rooli taiteilijajulkaisuissa. Epäkonventionaalinen, kirjan tai lehden mallista ja ideasta muotoutunut taideteos voi olla vaikkapa laatikko tai rulla; mitä kokeellisemmaksi taiteilijakirjan tai -lehden muoto muuttuu, sitä hankalammaksi muuttuu myös rajanveto näiden kahden välillä.

Rajanveto hankaloituu entisestään silloin, kun otetaan huomioon erilaiset lehdet ja niiden piirteet. Esimerkiksi luvussa 3.1 mainittu La Bibliothèque Fantastique käyttää sivustollaan taidekustanteistaan termiä *artists' books* ja *livres d'artistes*, taiteilijakirjat, vaikka kyseessä on kokoelma internetistä mustavalkoisesti tulostettavia, vahvasti tee se itse -henkisiä ja ilmaiseksi ladattavia teoksia. Aatemaailmaltaan ja muodoltaan niillä on siis paljonkin yhteistä zinekuulttuurin kanssa. Lefebvre tiedostaa myös taiteilijoiden tekemistä omaehtoisista julkaisuista kertovassa väitöskirjassaan *Portrait de l'artiste en éditeur: L'édition comme pratique artistique alternative* La Bibliothèque Fantastiquessa julkaistujen taiteilijakirjojen ja zinelehtien päällekkäisyyden. Molemmat ovat määritelmällisesti vaihtoehtojulkaisun muotoja ja tee se itse -lähestymistavan kautta syntyneitä itseilmaisun välineitä (Lefebvre 2014b). Tästä syystä Lefebvre esittääkin termiä *fanzine d'artiste*, englanniksi artzine, kattamaan La Bibliothèque Fantastiquen julkaisut sekä monet muut samankaltaiset, useamman genren risteyksessä olevat julkaisut. (Lefebvre 2014b, 295). On siis tiedossa, että termeistä ”kirja” tai ”lehti” huolimatta taiteilijajulkaisujen kohdalla ei ole aivan selvää, miten ne kuuluisi luokitella; tekijän oman määritelmän merkitystä ei jälleen voi kiistää. Tarkastelen taidezineä tarkemmin seuraavaksi luvussa 4.2.

Taiteilijakirjojen ja -lehtien samankaltaisuuksien sijaan saattaakin olla mielekkäämpää kiinnittää huomio niiden eroihin. Daniel Baumann kirjoittaa artikkelissaan *Kiosk, Xerox and Self-Empowerment – An Outline of the History of the Artists' Magazine* (2010), että taiteilijalehtien itsenäisyys ja taloudellinen riippumattomuus on taiteilijakirjoille harvinaista, ja tämä tekee taiteilijalehdistä uskottavampia taideteoksina. Itsemäärittämisoikeuden puolustamisella on hintansa, jota kutsutaan itsensä riistämiseksi: taiteilijalehtien tekijät eivät vain työskentele ilmaiseksi, vaan myös maksavat kaikki kulut itse, eivätkä he kehitymättömän jakelujärjestelmän seurauksena usein saa vastineeksi edes julkisuutta. Baumann vertaa omakustanteisen lehden toimittamista donquijotemaiseksi tuulimyllyjä vastaan taistelemiseksi, mutta siinä piilee hänen mukaansa myös taiteilijalehden viehätys. 80-luvun lopulla nykyaikainen kokonaisuudessaan alkoi kuitenkin valtavirtaistua, eikä taiteilijalehtikään ollut enää samanlainen vaihtoehtoinen julkinen tila kuin aiemmin. Taiteilijalehdestä alkoi tulla yhä laajalle levinneempi, mutta samanaikaisesti myös eksklusiivisempi, kalliimpi ja elitistisempi. Tästä kehityssuunnasta huolimatta taiteilijalehdet ovat vielä nykypäivänäkkin sitoutuneet alkupeiräiseen unelmaansa autonomisuudesta, ja siksi ne ovat säilyneet useimpia taiteilijakirjoja itsenäisimpinä. (Baumann 2010, 159, 165–166.)

4.2 Taidezine

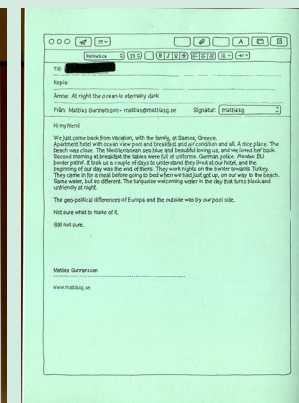
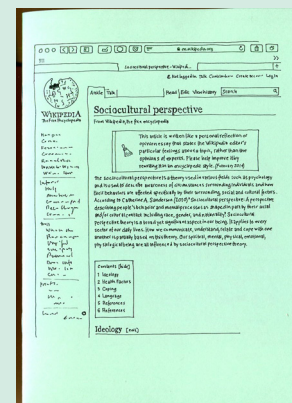
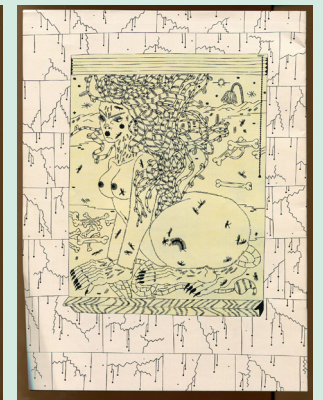
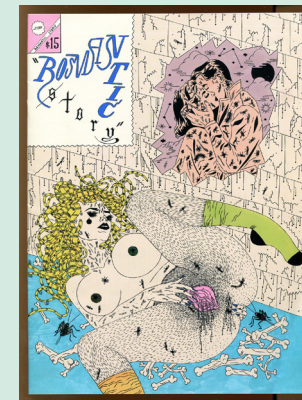
Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, taiteilijalehdet sijoittuvat ainakin osittain zinejulkaisujen lajityyppiin. Artikkelissaan myös Baumann (2010) sitoo yhteen taiteilijalehdet ja zinet: hänen mukaansa kumpaakin lajityyppiä yhdistää pyrkimys itsemäärittämisoikeuteen, kokeellisuuteen ja vastakulttuurisuuteen. Kuten zinet, myös taiteilijalehdet olivat edullisia valmistaa, niiden levikki oli alun perin pieni ja ne toimivat uudenlaisena, kokeellisena ja leikkisänäkin alustana tiedon ja taiteen jakamiseen ja yhteisön luomiseen (Baumann 2010, 156–159). On kuitenkin syytä muistaa, että zineille ratkaisevan olennainen epäkaupallisuus ei aina toteudu taiteilijalehtien kohdalla, ja vaikka taiteilijalehdillä on kategorisesti paljon yhteistä zinejulkaisujen kanssa, niitä tehdään myös zinekuulttuurin ulkopuolella. Ilmaisulliseen vapauteen pyrkiminen ei yksin tee taiteilijalehdestä verrannollista zineen, ja luvun 4.1 lopussa mainittu taiteilijalehden kehitys taidemuotona on tehnyt siitä aiempaa eksklusiivisemmän ja elitistisemmän. Myös Atton (2002, 56) väittää, että niin vallankumouksellisia kuin avantgardististen liikkeiden tavoitteet olivatkin, taiteilijajulkaisut ja niiden tekijät sijaitsivat silti lujasti korkeakulttuurin kontekstissa. Taiteilijajulkaisut olivat yksityisesti julkaistuja, mutta eivät epäammattimaisia, eikä niiden levikki ollut rajoittunutta rahoituksen, teknologisten

rajoitusten tai pienen yleisön vuoksi, vaan keräilyarvon takia (Atton 2002, 56). Siksi vielä täsmällisempi termi taiteilijalehden ja zinen hybridille, taidezine, on käytännöllinen.

Taidezine-termi on suora suomennos taiteen tohtori Antoine Lefebvren, taidezinejulkaisujen verkkotietokannan Artzines.info:n (kuvat 10–15) sekä virtuaalisen taiteilijajulkaisukustantamon La Bibliothèque Fantastique'n perustajan, lanseeraamasta termistä *artzine*. Lefebvren (2016) mukaan suoraan toimintaan kannustava ja henkilökohtaisesti voimaannuttava, modernin ajan avantgardistinen punk-liike istutti siemenet kokonaan uudelle aikakaudelle myös taiteellisen julkaisun kentällä. Hän määrittelee taidezinen uutena taidejulkaisujen kategoriana tee se itse -kulttuurin ja nykytaiteen risteymäkohtaan (Lefebvre 2014b; 2016). Taidezinen voidaan siis sanoa olevan julkaisumuoto zinelehtien ja taiteilijajulkaisujen risteyksessä. Taiteilijakirjat ovat kehittyneet nykytaiteen kentällä, ja nykyaide mielletään yleisesti osaksi hallitsevaa valtavirtakulttuuria, jonka vastarinnaksi tee se itse -kulttuuri on rakennettu. Taidezinet sen sijaan ovat vastakulttuurisissa hengessä itse tehtyjä, itsemääräämisoikeutta ja saavutettavuutta korostavia julkaisuja, ja vaikka niitä julkaisevat tunteuttomien tekijöiden lisäksi tunnetummatkin artistit, ne eivät edusta eliittiä vaan ovat avoimia kaikille. (Lefebvre 2014b.) Ollessaan jatkajia sekä punk-liikkeen että taiteilijakirjojen perinnölle taidezinet ovat alagenre zinejulkaisujen laajemmalla kentällä, mutta ne voidaan myös jakaa yhtä moniin alagenreihin kuin zinet itse (Lefebvre 2016). Tämä korostaa, että taidezine ja siihen liittyvät käsitteet ovat aina olemassa suhteessa ympäröiviin kategorioihin, jotka ovat niin ikään purettavissa, risteytettävissä ja uudelleen järjesteltävissä muuttuvan mediakentän mukaan. Kun rakenteet taidezinen ympäriltä on purettu, on helpompi ymmärtää, mitä käsite pitää sisällään.

Tämänhetkistä zinejulkaisujen kenttää kartoittaakseni ja opinnäytetyön projektiosaan inspiraatiota hakeakseni kävin 2.9.2018 Sarjakuvafestivaalien osana olleessa Zine Fest -tapahtumassa, jossa oli edustettuna yli 60 suomalaista ja kansainvälistä pienlehtien tekijää. Suurin osa näkemistäni pienjulkaisuista sopi taidezinen lajityyppiin: myynnissä oli kaikkea suloisista kuvituskokoelmista absurdeihin omaelämäkerrallisiin sekatekniikkajulkaisuihin, tultikkuaakin sisälle rakennettuun miniatyyrizineen ja poliittiseen sarjakuvaan. Näkemäni sarjakuvaedustus sai minut pohtimaan, missä menevät omakustanteisen sarjakuvan ja taidezinen rajat, vai onko niitä olemassakaan. Kuutin *Mediasanaston* (2012, 168) mukaan sarjakuva on ”kahdesta tai useammasta piirretystä, peräkkäisestä ja toisiaan seuraavasta kuvasta rakentuva, juonellisesti etenevä visuaalinen kokonaisuus”. Sarjakuva on siis enemmän tarinankerronnan tapa kuin julkaisutyyppi itsessään: sarjakuva voi yhtä lailla olla omakustanteinen zine, lukijoiden rahoittama indielehti tai suuryrityksen kustantama albumi. Myös Oranssin pienlehtiarkistossa on kymmeniä

Kuvat 10–15. Artzines.info on verkkotietokanta taidezineille.

Kuva 16. Visuaalisesti miellyttävä taidezine, 日本.

omakustannesarjakuja (Hänninen & Paaso 2015). Erilaiset tarinankerronnan ja visuaalisen ilmaisen muodot alleviivaavat entisestään sitä, kuinka päällekkäisiä ja vaikeasti ryhmiteltäviä pienjulkaisut voivat olla. Taiteellinen, omakustanteisen sarjakuvan ja visuaalisen, jollain tavalla tarinankerronnan välillä ei välttämättä ole muuta eroa kuin se, miksi tekijä itse lehteään kutsuu.

Pohdin Zine Festissä myös taiteellisen tuottamisen ja kaupallisuuden suhdetta. Kuten aiemmin käsittelemme, zinet ovat omakustanteisia tekijänsä luovuuden ja ilmaisunvapauden osoituksia, joiden tarkoituksena ei ole ensisijaisesti hyödyttää tekijänsä rahallisesti. Taidezine on kuitenkin zinen lisäksi myös taideteos ja siksi mahdollisesti harmaalla alueella hinnoittelunsa suhteen. Onko selvästi aikaa vieneestä taidezineestä zinekuluttuuriin kontekstissa moraalisesti hyväksyttävää pyytää kohtuullisesti painokustannuksiaan enemmän, ja jos on, niin kuka määrittelee kohtuuden rajan taiteellisen työn antamalle lisäarvolle? Kuinka paljon on liian paljon taskurahaa taiteen tekemisestä ja julkaisemisesta itseilmaisun ilon lisäksi, kun kyseessä on lähtökohtaisesti epäkaupallisuuteen pyrkivä zine? Liukuuko raja indielehden hintalapun perusteella? Aiemmin käsiteltävien indielehtien määrittelyjen perusteella raja zine- ja indielehden välillä saattaa joissain tapauksissa hyvinkin määrittyä hinnan perusteella, vaikka indielehti onkin yleensä myös tuotantoprosessissaan järjestäytyneempi. Yksiselitteisiä vastauksia esittämiini kysymyksiin ei kuitenkaan ole.

Myös taiteellinen toisinaan hyvinkin harmoninen ja visuaalisesti miellyttävä ulkoasu (kuva 16) saattaa riidellä sellaisen kaoottisuuden ja epäkonventionaalisuuden kanssa, jotka Triggisin (2010, 9, 13) mukaan usein mielletään zineille ominaisiksi. Tässäkin suhteessa esiin nousee taiteilijajulkaisun ja zinelehden väliin levittäytyvä hajanainen spektri: todella huoliteltu, harkittu ja ammattimaisen näköinen kokonaisuus alkaa liukua pois zinelehden rajoista, vaikka se olisi täysin omaehtoisesti julkaistu, kun taas ammattitaiteilijan tekemä, perinteistä zineä kaikin puolin muistuttava julkaisu saatetaan silti nähdä ennemmin taiteilijalehtenä kuin zinenä. Jälleen kerran on todettava, että pienjulkaisu on aina olemassa suhteessa ympäröivään maailmaan, joka muuttaa zinen kontekstia ja samalla zineä itseään jatkuvasti.

5 Taidezine verkossa: UNI ZINE

Tässä luvussa puran suunnitteluprosessin digitaalisen taidezineni UNI ZINEn takana ja perustelen tekemiäni käytännön valintoja. En kuitenkaan juurikaan paneudu zinen käytännön toteutukseen ja teknisiin ratkaisuihin, koska ne eivät ole tämän opinnäytetyön aiheajauksen kannalta olennaisia.

Perinteisen lehden konventiot eivät rajoita pienjulkaisuja, ja niiden puuttuminen voidaan nähdä jopa zinelle olennaisena hyveenä (Triggs 2010, 13–14). Halusin kuitenkin hyödyntää zineprojektini suunnittelussa jonkinlaista teoreettista pohjaa, josta voisin sitten halutessani poiketa. Ohjenuorana käytin professori Maija Töyryn (2009, 139) kuvaamaa suunnittelun kolmea tasoa, joita käyn tässä luvussa läpi projektityöni näkökulmasta. Ensin käsittelen zinejulkaisuni ideologiaa arvoja ja tavoitteita, lähtökohtia sekä journalistista kulttuuria ja sosiaalista kontekstia, tässä tapauksessa siis zine-kulttuuria. Seuraavaksi käyn läpi sisällön suunnitteluun liittyviä asioita ja tarkastelen kokonaisuuden ja sen osien välistä suhdetta, sivun rakennetta ja ulkoasua. Lopuksi kerron lyhyesti varsinaisen työn toteutuksesta, lopputuloksesta ja jatkosuunnitelmista.

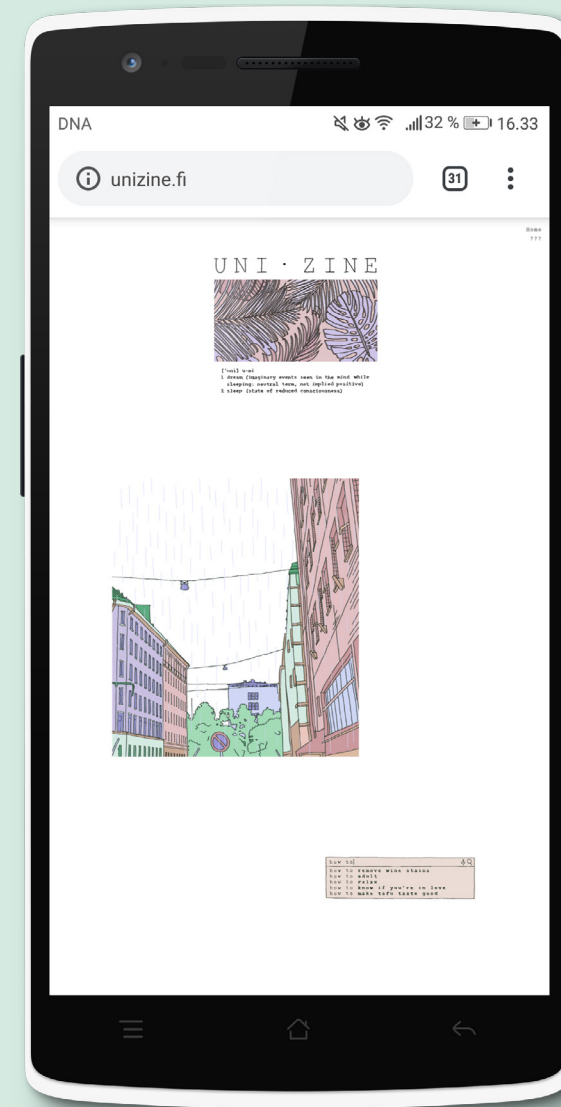
Pienlehtikulttuurille ominaisesti halusin ottaa zineni sisältöön henkilökohtaisen lähestymistavan. Monissa tapauksissa zinelehtien tekijät ammentavat aiheet itsestään, omasta elämästään ja kokemuksistaan vastapainona valtamedian presentoimalle kulttuurille, joka keskittyy ulkopuoliseen maailmaan ja sen toimijoihin (Atton 2002, 54). Halusin myös käsitellä aihetta, joka sitoutuu omien kokemusteni lisäksi jollain tavalla käynnissä olevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja teemoihin, joita olen nähnyt käsiteltävän muissa zineissä, sosiaalisessa mediassa ja internetissä ylipäätään. Siksi UNI ZINEn ensimmäisen numeron nimi on *A Dream about freedom / Uni vapaudesta* ja sen aiheet pyörivät tavalla tai toisella erilaisten rajoitusten ja ahdistuksen aiheiden ympärillä, liittyivät ne sitten kokemukseen naiseudesta, maailmantuskasta, sosiaalisesta mediasta tai kaipuusta luontoon (liite 1). Kuvitin myös sosiaalisessa mediassa näkemiäni päivityksiä ja sidoin teostani siten konkreettisemmin internetyhteisöön ja käynnissä olevaan keskusteluun. Sen lisäksi, että zine tarjosi kanavan vuodattaa omia tuntemuksiani aiheesta, joka on jatkuvasti läsnä eikä siksi tuntunut liian vaikeasti lähestyttävältä, uskon siinä olevan samaistumis pintaa monille muillekin tämänhetkessä sosiaalisessa ympäristössä. Toivonkin, ettei UNI ZINE jää ikuisesti pelkästään omaksi päiväkirjakseni ja portfolionpalasekseni; jos se aiheuttaa reaktion ja resonoi jollain tavalla yhdessäkään lukijassa, tavoitteeni zinen suhteen on täytetty.

Valmiille alustalle rakennettaessa säilyy aina riski siitä, että palveluntarjoaja muuttaa sivuston rakennetta, rajoittaa vapautta muokata ulkoasua itse tai asettaa sivulle mainoksia, joiden takana en seiso ja jotka toisivat sivulle epätoivotun kaupallisen elementin. Siksi zinen itsenäisyyttä ja

riippumattomuutta ajatellen ihanteellisinta olisi ollut ostaa palvelintilaa ja rakentaa sivu itse alusta asti. Päädyin kuitenkin ajankäytöllisistä syistä käyttämään e-zinen alustana mikrobloggeripalvelu Tumblria, joka joustaa riittävästi zineni tämänhetkisiin tarpeisiin: se antaa vapauden muokata sivukoodia ja ulkoasua vapaasti ja uudelleenohjata palvelimilleen oman verkkotunnukseni *unizine.fi*. En kuitenkaan poissulje mahdollisuutta päivittää ostamaani Domainparkki-palvelua tulevaisuudessa laajemmaksi kokonaisuudeksi, joka sisältäisi myös omaa palvelintilaa. Tumblrin hyväksi puoleksi voidaan kuitenkin laskea luvussa 2 mainittu yhteisöllisyys, sillä sivusto on vakiintunut ainakin oman kokemukseni perusteella artistien ja vähemmistöjen suosimaksi virtuaaliyhteisöksi, jossa kommunikointi ja verkostoituminen on helppoa. Blogisivuston lähtökohta on toki zinen kannalta haastava, mutta väistän julkaisun blogimaisuuden parhaani mukaan: koska Tumblr antaa sivukoodin suhteen vapaat kädet, poistin siitä kaikki alustaan viittaavat ominaisuudet. Lisäksi kiinnitin erityishuomiota kaikkiin niihin blogin ja e-zinen erottaviin piirteisiin, joita käsittelin luvussa 3.2. Käytännössä siis ainoastaan hyväksikäytän toistaiseksi Tumblrin palvelintilaa, saan sillä mahdollista näkyvyyttä ja otan samalla pienen riskin siitä, että vapauksiani sivukoodin suhteen rajoitetaan yllättäen.

Kuten luvussa 3.3 käsittelemäni yhden Heikkilän väitöskirjan keskeisen väitteen mukaan painetun kirjan muodolla ja verkkojulkaisemisella on ratkaisua etsivä sisäinen ristiriita: kirja on selkeä kokonaisuus, jossa on selkeä alku ja loppu ja jonka sisällössä navigointi on vaivatonta, mutta internetjulkaisu on rajaton ja sivunumeroton (Ylitalo 2017). Lyhyehkön taiteellinen tapauksessa vaikutus ei ole yhtä huomattava kuin perinteisessä kaunokirjallisuudessa, mutta sekä käytännöllisistä että tarinankerronnallisista syistä halusin UNI ZINEn olevan yhtenäinen kokonaisuus, jota selataan yhdellä sivulla ylhäältä alas. Vaikka navigoinnilla leikkittely kuten visuaalisesti vaikuttava selausjärjestelmä aiemmin tarkastelemani Zelda Zinen tapaan olisikin ollut erinomainen tapa hyödyntää digitaalista julkaisu-alustaa, minulle tärkeämpää oli säilyttää zinessäni yhtenäisyyden tuntu ja hallinta siitä, missä järjestyksessä sivuja katsotaan. Taiteen maisteri ja AD lina Lievonen-Thapa kirjoittaa tutkimuksessaan *Pienlehti paperista pikseliin – Monikanavainen julkaiseminen pienlehdessä* (2015), että koska digitaalinen kokonaisuus ei ole yhtä helposti hahmotettavissa kuin painettu lehti, selkeys ja johdonmukaisuus ovat siinä erityisen tärkeitä. Painetuksessa, konkreettisessa lehdessä lukijan on helppo hahmottaa sisällön laajuus, kun taas digitaalisilla alustoilla käyttäjää uhkaa eksymisen tunne (Lievonen-Thapa 2015, 32). Lineaarisuudessa on myös digitaalisessa ympäristössä tarinankerronnallinen elementti, jota vapaasti sinne tänne selaamaan houkuttelevassa, pirstaleisemmassa kokonaisuudessa ei ole.

Jotta kuitenkin saisin e-zineeni luvussa 3.3 käsittelemääni interaktiivisuutta ja hallinnan tuntua, kiinnitin erityishuomiota siihen, että zinessäni olisi vuorovaikutteisuutta muilla tavoin: Ulkoasu

Kuva 17. UNI ZINEn mobiilinäkymä.

Kuva 18. Yksi ensimmäisistä kuvituksista ennen värien kääntämistä.

Kuva 19. Negatiiviksi käännetyt värit määrittivät lopulta koko zinen väripaletin.

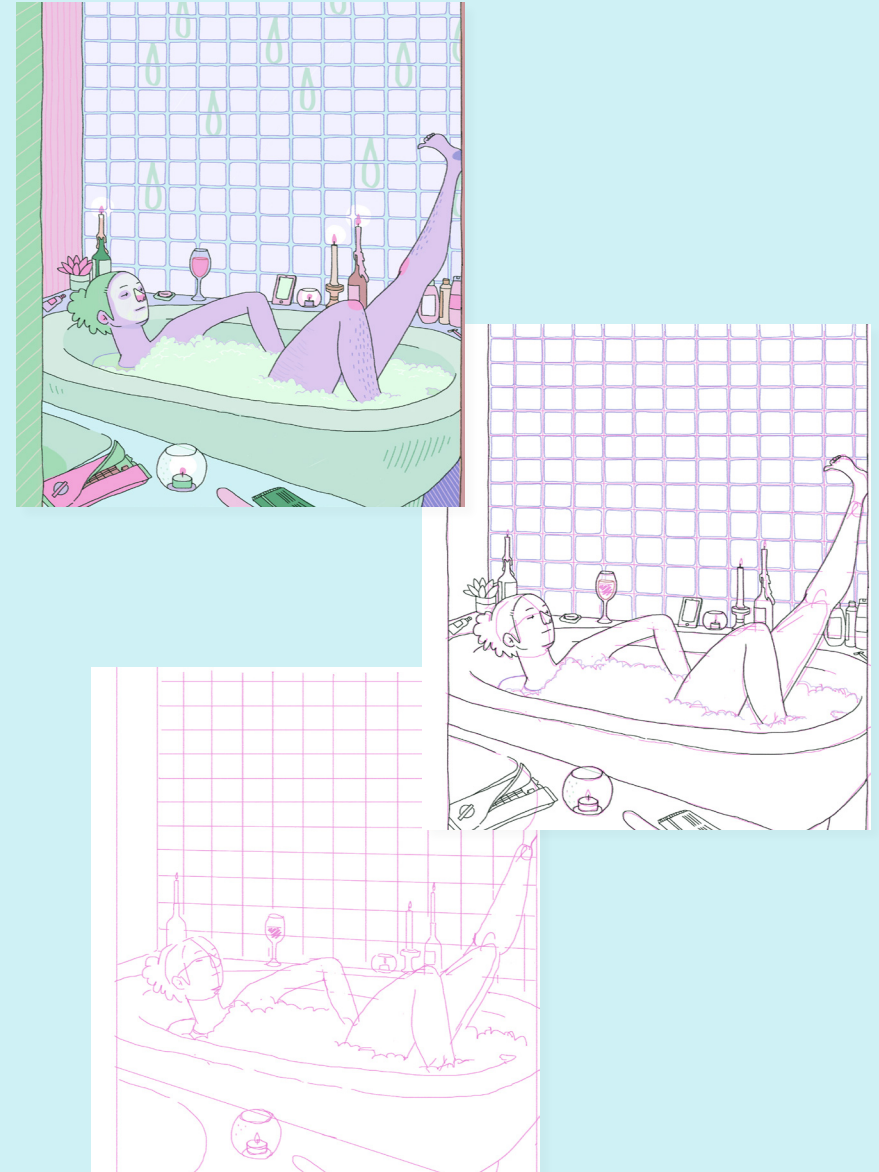
mukautuu responsiivisesti selainikkunan leveyden mukaan (kuva 17) ja sivun yläreunassa on kiinteä valikko, josta pääsee halutessaan milloin tahansa etusivun alkuun tai kontaktisivulle. Lisäksi joissain yksittäisissä kuvituksissa on mouseover-efektejä, jotka esimerkiksi vaihtavat kuvan värejä tai liikuttavat kuvaa, kun kursorin vie niiden päälle. Mobiilikäyttäjää ajatellen ne eivät kuitenkaan lisää kuviin mitään niin olennaista, että kokemus jäisi niiden puuttumisen takia vajavaiseksi. Vaikka välitön interaktiivisuus lukijoiden kanssa tuokin julkaisuun yhteisöllisyyttä (Freedman 2005), halusin etäännyttää e-zineni blogimaisuudesta ja poistin Tumblrin vuorovaihteiset sosiaaliset toiminnot sivukoodista kokonaan. Like- ja reblog-painikkeilla muut käyttäjät voisivat tykätä ja jakaa julkaisuja helposti omissa blogeissaan, ja se houkuttelisi hajottamaan zineni määrätystä kokonaisuudesta sinne tänne pirstaloituneiksi, yksittäisiksi kuvituksiksi.

Sisällön visuaalisen tyylin suhteen päätin haastaa itseni. Luovalle alalle tyypillisesti olen taipuvainen perfektionismiin, ja siksi zinen luonteen sallima viimeistelemättömyys ja tietynlainen anteeksi-antavuus oli sekä helpotus että haaste. Se mahdollisti kokeilevan ja tavallista vapaamman lähestymistavan kuvittamiseen ja kannusti kyseenalaistamaan ajan saatossa itselleni luomiani kaavoja ja konventioita, joita toistan huomaamattani. Olen esimerkiksi ajautunut käyttämään suurimmassa osassa henkilökohtaisia töitani tummia, maanläheisiä värejä tai muutamaa tiettyä pastellisävyä, ja tästä selkärankaani juurtuneesta väripaletista poikkeaminen on osoittautunut yllättävän hankalaksi. Ensimmäisen kuvituksen valmiiksi tehtyäni käänsin hetken mielijohteesta kuvan negatiiviksi ja totesin pitäväni lopputuloksesta paljon enemmän (kuvat 18 ja 19). Myös uudessa paletissa pitäytyminen vaati jatkuvaa keskittymistä – ilmeisesti omista tavoistaan poikkeaminen on taito, joka täytyy opetella. Halusin kuitenkin zinen näyttävän itseltäni, joten en astunut ulos mukavuusalueeltani esimerkiksi tekniikan tai kuvitustyylin osalta täysin. Sen sijaan harjoittelin hallittua huolimattomuutta: piirsin kaiken käsin piirtopöydällä jättäen vapisevat viivat vapiseviksi, annoin väripintojen levitä hiukan yli rajoistaan, käytin kuivahkoa tussia matkivaa Photoshop-sivellintä ja tein muita vastaavanlaisia ratkaisuja, joihin kukaan muu tuskin kiinnittää huomiota, mutta jotka vaativat minulta erityistä heittäytymistä ja jotka tuovat kuvituksiin käsinpiirretyn, hieman luonnosmaisien tunnelman (kuva 20).

Päätin jatkaa UNI ZINEn julkaisemista noin kahdesti vuodessa. Kuten Le Masurier (2014) kirjoittaa, yksi verkkosivun ja lehden olennaisimmista ristiriidoista on lukijan kokemuksessa rajallisuudesta. Lehdet eivät ole välitöntä, jatkuvasti ja loputtomasti päivittyvää mediaa, vaan huomattavasti harkitumpia; ne ovat hitaampia kuin sanomalehdet, mutta nopeampia kuin kirjat (Le Masurier 2014, 11). Mielikuvaan lehdestä vaikuttaa myös se, millaisina kokonaisuuksina sisältöä

julkaistaan. Päivittäin tai edes viikoittain sivulle ripoteltava sisältö alkaisi muistuttaa blogia, kun taas harvemmin ilmestyvä selkeä kokonaisuus lehteä. Toisin sanoen puolivuositainen julkaisuväli palvelee zineni luonnetta lehtenä sen lisäksi, että se antaa minulle joustovaraa. UNI ZINE ilmestyy jatkossa omana vapaa-ajan projektinani, joten haluan antaa sille aikaa kypsyä rauhassa, mutta myös asettaa itselleni vähintään suurpiirteisen aikataulun, jonka puitteissa toimia.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen projektiini ja aion hyödyntää UNI ZINEä jatkossakin kokeilullisena itseilmaisun tilana jossain liiallisen ammattimaisuuden ja turhantarkkuuden tuolla puolen. Digitaalisen taiteen tekeminen opinnäytetyön projektiosana tarjosi minulle mielekkään tavan syventyä jo kauan kiehtoneeseen aiheeseen ja käynnistää kiinnostava harrastus, ja odotan mielenkiinnolla, mihin suuntaan UNI ZINE alkaa kehittyä.

Kuva 20. Yhden UNI ZINEN kuvituksen eri vaiheita.

6 Yhteenveto

Opinnäytetyöni tavoitteena oli määritellä digitaalisten zinejulkaisujen ja taidezinen toistaiseksi melko vakiintumatonta ja epäselvää viitekehystä ja purkaa teemoittain aiheeseen liittyviä käsitteitä selventämään, mitä verkossa julkaistavalla taidezinellä tarkoitetaan. Analyysini apuna käytin aiheeseen liittyvää materiaalia kuten artikkeleita, painettua kirjallisuutta, aihetta käsitteleviä väitöskirjoja ja pro graduja, sanakirjamääritelmiä ja zineihin keskittyneitä verkkosivuja.

Tutkielman edetessä totesin, että lähestymistapani edetä suuremmasta sateenvarjotermistä pienempään oli tämän opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteisiin sopiva. Digitaalisesta taidezinestä ei voi kertoa ymmärrettävästi ja mielekkäästi kertomatta ensin osista, joista se rakentuu ja toisaalta eroaa: zinestä, e-zinestä, taiteilijalehdestä ja muista lehtityypeistä. Johdannossa rajasin opinnäytetyön näkökulman, asetin sille tavoitteet, kerroin motivaationi työn takana ja esitin tutkimuskysymyksen: mikä on e-taidezine? Toisessa luvussa tarkastelin zinen käsitettä ja historiaa, vaihtoehtomediaa sekä erilaisten julkaisujen, kuten indielehden ja niche-julkaisun, määritelmiä ja suhdetta zinekulttuuriin. Seuraavaksi tutkin luvussa 3 e-zinen eli verkossa julkaistun zinen ominaisuuksia ja verrannollisuutta blogijulkaisemiseen ja tarkastelin digitaalisen julkaisualustan tarjoamia luovia mahdollisuuksia. Neljännessä luvussa käsitelin taiteilijalehteä, sen suhdetta taiteilijakirjaan ja taidezinen luonnetta ja lopulta tarkastelin, mitä kaikkien edellä mainittujen konseptien lomasta kuoriutui: digitaalinen taidezine. Näiden yläkäsitteiden analysoiminen auttoi minua hahmottamaan, miten verkossa julkaistava taidezine sijoittuu pienjulkaisukentälle.

Esiin nousi myös se, miten erilaisia määritelmiä eri asiantuntijoilla ja tutkijoilla on zineihin liittyen, vaikka yhdistävät, mielestäni olennaisimmat, tekijät ovatkin yleispiirteiltään samat. Joissain alan ammattilaisten julkaisuissa ilmeni sitkeä asenne zinestä painettuna median painetun median ominaisuuksilla, mutta on huomioitava, että suurin osa vastahakoisista mielipiteistä oli kirjoitettu niin monta vuotta sitten, että digitaalinen vallankumous oli vasta alkamassa ja verkkojulkaiseminen oli kömpelöä ja vierasta. Väitän, että nykyään olennainen osa pienlevikkisen omakustanteen identiteetistä – taiteellinen vapaus, saavutettavuus, riippumattomuus mainostajista ja painajista sekä valtavirran vastustaminen – on toteutettavissa riittävän hyvin myös verkossa. Koska zinen perimmäisestä olemuksesta voidaan kuitenkin olla montaa mieltä ja uudempien ilmiöiden kohdalla määritelmät hämärtyvät entisestään, on e-zinen tapauksessa mielestäni yllättävänkin paljon kyse itsemäärittelyoikeudesta. Jos verkkolehti on viestinnällisesti ja taloudellisesti riippumaton ja toimii henkilökohtaisen taiteellisen ilmaisun kanavana, se voi mielestäni kutsua itseään digitaalseksi taidezineksi. Vaikka julkaisun määrittely zineksi ei voi riippua ainoastaan julkaisijan omasta julistuksesta, verkkomedian epämääräisellä kentällä se on kuitenkin mielestäni yksi varteenotettava tekijä.

Tässä opinnäytetyössä keskityin kaikkien verkkopienlehtien ja -julkaisujen sijaan e-zineihin, joissa pääasiallinen sisältö ei ole tekstipainotteista tai journalistista, vaan kanava taiteelliselle ja henkilökohtaiselle ilmaisulle kuten kuvituksille, valokuville, runoilille, sarjakuville ja päiväkirjamaisille teksteille. Siksi verkkojulkaisujen lisäksi myös taiteilijajulkaisuihin liittyvien termien tutkiminen ja määrittely oli työni rajauksen ja selkeyden kannalta ensisijaisen tärkeää. Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena digitaalinen taidezine mahdollisti projektiosassa syventymisen verkkojulkaisemiseen ja pienjulkaisuille ominaiseen itseilmaisuuksi tavalla, joka vahvisti mielekkäällä tavalla asiantuntijuutta minua jo pitkään kiinnostaneesta aiheesta. Lopputuloksena oli digitaalinen pienlehti UNI ZINE, joka toimii animoitujen ja interaktiivisten kuvitusten työnäytteenä ja jonka julkaisemista aion jatkaa kaksi kertaa vuodessa. Ensimmäisessä numerossa kohdistin pyrkimyksen epäkonventionaalisuuteen lähinnä omaan työtapaani, mutta zinen seuraavassa numerossa kokeilen mahdollisesti rohkeammin uusia asioita myös tekniikan suhteen ja upotan sivulle enemmän videoita, valokuvia ja sekatekniikkaa. Myös ajatus ensimmäisen numeron painetusta versiosta houkuttelee, sillä se tarjoaisi tilaisuuden tutkia saman julkaisun sähköisen ja painetun version suhdetta ja kokeilla, kuinka voisit ilmaista verkkojulkaisussa toimivia asioita paperilla.

Tutkimusaiheena zineissä, taidejulkaisuissa, verkkojulkaisuissa ja niiden yhdistelmissä riittäisi oppouduttavaa vielä huomattavasti tätä opinnäytetyötä laajemmin – erityisesti, jos aiheajasta laajennettaisiin ja fokusta siirrettäisiin pienlehdistä muihin sähköisiin visuaalisesti painottuneisiin julkaisuihin, kuten taidekirjoihin tai jopa kuvituslähtöiseen proosaan. Tällä rajauksella onnistuin kuitenkin mielestäni raapaisemaan onnistuneesti verkko- taide- ja pienjulkaisujen pintaa ja hahmottamaan niiden rakennetta ja suhdetta toisiinsa. Mediakentällä erilaiset pienjulkaisut muodostavat kiinnostavan kudelman, jossa digitaalisella taidezinellä on oma paikkansa.

Kirjalähteet

Allen, Gwen 2011. Artists' magazines – An Alternative Space for Art. London: The MIT Press.

Atton, Chris 2002. Alternative media. London: Sage.

Baumann, Daniel 2010. Kiosk, Xerox and Self-Empowerment: An Outline of the History of Artists' Magazine. Keller, Christoph, Lailach, Michael (toim.): Kiosk: Modes of Multiplication. Berlin: JRP Ringier. 155–167.

Jamieson, Ruth 2015. Print is Dead. Long Live Print – The World's Best Independent Magazines. London: Prestel.

Kilpi, Tuomas 2006. Blogit ja bloggaaminen. Helsinki: Readme.

Kuutti, Heikki 2012. Mediasanasto. Jyväskylä: MediaDoc.

Lievonen-Thapa, Iina 2015. Pienlehti paperista pikseliin – Monikanavainen julkaiseminen pienlehdessä. Helsinki: RPS-yhtiöt.

Paaso, Juuso 2015. Jee, suuri pulunhuijaus – Suomalaiset punk- ja underground-pienlehdet ja niiden kulttuurinen tyyli vuosina 1967–1982. Pro gradu. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Triggs, Teal 2010. Fanzines. London: Thames & Hudson.

Töyry, Maija 2009. Lukijälähtöisyys aikakauslehtijournalismissa. Esa Väliaverronen (toim.): Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus. 129–149.

Ylitalo, Marko 2017. Sivuttomien kirjojen pulmat. Grafia 3/2017. 24–25.

Verkkolähteet

Cambridge University Press 2018a. E-zine. Cambridge Dictionary. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/e-zine/>> (luettu 14.9.2018).

Cambridge University Press 2018b. Zine. Cambridge Dictionary. <<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/zine/>> (luettu 14.9.2018).

Freedman, Jenna 2005. Zines Are Not Blogs: A Not Unbiased Analysis. Counterpoise, 9 (3), 10. Luettavissa osoitteesta <<https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D81N89N5>> (luettu 13.9.2018).

Heikkilä, Harri 2017. Tämä ei ole kirja – sähkökirjan valtavirtaistumisen haasteet. Väitöskirja. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Luettavissa osoitteesta <<https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/25045>> (luettu 24.10.2018).

Husni, Samir 2010. So, What is a Magazine, Really? Read On... Mr. Magazine. <<https://mrmagazine.wordpress.com/2010/06/11/so-what-is-a-magazine-really-read-on/>> (luettu 26.10.2018).

Hänninen, Juho & Paaso, Juuso 2015. Arkistosta. Oranssin pienlehtiarkisto vuodet 1977–82. <<http://oranssi.net/pienlehdet/arkistosta.html>> (luettu 26.10.2018).

KEHA-keskus 2018. Bloggaaja. Ammattinetti. <<http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/e4d0b5e60a65344600ab0eb28f18462f>> (luettu 31.10.2018).

Lefebvre, Antoine 2014a. La Bibliothèque Fantastique. <<http://www.labibliothequefantastique.net/>> (luettu 14.9.2018).

Lefebvre, Antoine 2014b. Portrait de l'artiste en éditeur: L'édition comme pratique artistique alternative. Väitöskirja. Pariisi: Panthéon-Sorbonnen Yliopisto. Luettavissa osoitteesta <<http://labibliothequefantas.free.fr/files/2014-09-LEFEBVRE-VOL-01-PORTRAIT-ARTISTE-EDITEUR.pdf>> (luettu 10.10.2018).

Lefebvre, Antoine 2016. About Artzines.info. <<http://www.artzines.info/about/>> (luettu 14.9.2018).

Le Masurier, Megan 2012. Independent Magazines and the Rejuvenation of Print. Hartley (toim.), International Journal of Cultural Studies 15 (4), 383–398. London: Sage. Luettavissa osoitteessa <www.researchgate.net/publication/254098185_Independent_magazines_and_the_rejuvenation_of_print> (luettu 21.10.2018).

Le Masurier, Megan 2014. What is a magazine. R. Williamson & R. Johinke (toim.), Text Special Issue 25, Australasian magazines, new perspectives on writing and publishing. Luettavissa osoitteessa <<http://textjournal.com.au/speciss/issue25/LeMasurier.pdf>> (luettu 21.10.2018).

Lilburn, Jeff 2013. What is the Alternative Media. Luettavissa osoitteesta <http://libraryguides.mta.ca/alternative_media> (luettu 15.10.2018).

Lintinen, Jaakko 1988. Helsingin kaupunginkirjasto. Taiteilijakirjoista. Taiteilijakirjoja Suomesta ja muualta. <<http://www.rikart.fi/about/>> (luettu 5.10.2018).

Lu, Anne 2016. Niche publishing, the key to survival in both online and print. International Business Times, Australia Edition. <<http://www.ibtimes.com.au/niche-publishing-key-survival-both-online-print-1519490>> (luettu 18.10.2018).

Lähdesmäki, Tomi 2013. Forage Press Zine 01. Behance: Forage Press <<https://www.behance.net/gallery/11401353/Forage-Press-Zine-01>> (luettu 25.10.2018).

Lähdesmäki, Tomi 2014. Forage Press. Harvest <<https://cargocollective.com/harvest-tomi/Forage-Press>> (luettu 25.10.2018).

Matikainen, Hanna-Maija 2016. Lehti taiteena – painetut taiteilijalehdet visuaalisen viestinnän muotoilun näkökulmasta. Pro gradu. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Luettavissa osoitteesta <<https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/26006>> (luettu 9.10.2018).

Noppiari, Elina & Hautakangas, Mikko 2012. Kovaa työtä olla minä – Muotibloggaajat mediemarkkinoilla. Tutkimushanke. Tampere: Tampereen yliopisto. Luettavissa osoitteesta <http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/julkaisut/kovaa_tyota_olla_mina_2012.pdf> (luettu 25.10.2018).

Oxford University Press 2018. E-zine. Oxford Dictionary. <<https://en.oxforddictionaries.com/definition/e-zine>> (luettu 14.9.2018).

Sanastokeskus TSK 2010. Sosiaalisen median sanasto. Helsinki: Sanastokeskus TSK. Luettavissa osoitteessa <http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto> (luettu 23.10.2018).

Tieteen termipankki 2018. Oikeustiede: verkkojulkaisu. <<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:verkkojulkaisu>> (luettu 14.9.2018).

Zelda Zine 2018. <<https://www.zeldazine.fi>> (luettu 20.10.2018).

Kuvalähteet

Kuva 1. L'Incroyable Cinema 1969, Penetration 1976 & TCM 1986. Valokuva kirjasta Fanzines (Triggs 2010). London: Thames & Hudson.

Kuva 2. La Bibliothèque Fantastique 2018 <<http://www.labibliothequefantastique.net/>> (kuvakaappaus 1.11.2018).

Kuva 3. La Bibliothèque Fantastique 2018 <<http://www.labibliothequefantastique.net/>> (kuvakaappaus 1.11.2018).

Kuva 4. Valle, Hanna 2018. Zelda Zine <<https://www.zelda.fi/>> (kuvakaappaus 25.10.2018).

Kuva 5. Valle, Hanna 2018. Zelda Zine <<https://www.zelda.fi/>> (kuvakaappaus 25.10.2018).

Kuva 6. Huhta, Milena 2018. Zelda Zine <<https://www.zelda.fi/>> (kuvakaappaus 25.10.2018).

Kuva 7. Lähdesmäki, Tomi 2013. Forage Press Brand. Behance <<https://www.behance.net/gallery/7181883/Forage-Press-Brand>> (ladattu 25.10.2018).

Kuva 8. Lähdesmäki, Tomi 2014. Forage Press. Harvest <<https://cargocollective.com/harvest-tomi/Forage-Press>> (ladattu 25.10.2018)

Kuva 9. Lähdesmäki, Tomi 2013. Forage Press Zine 01. Behance <<https://www.behance.net/gallery/11401353/Forage-Press-Zine-01>> (ladattu 25.10.2018).

Kuva 10. Acerca 2017. The look and feel (Vaporwave). Artzines.info <<http://www.artzines.info/acerca/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 11. Acerca 2017. The look and feel (Vaporwave). Artzines.info <<http://www.artzines.info/acerca/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 12. Benjamin, Heather 2015. Romantic Story. Artzines.info <<http://www.artzines.info/heather-benjamin/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 13. Benjamin, Heather 2015. Romantic Story. Artzines.info <<http://www.artzines.info/heather-benjamin/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 14. Gunnarsson, Mattias 2017. Sociocultural Perspective. Artzines.info <<http://www.artzines.info/mattias-gunnarsson/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 15. Gunnarsson, Mattias 2017. Sociocultural Perspective. Artzines.info <<http://www.artzines.info/mattias-gunnarsson/>> (ladattu 1.11.2018).

Kuva 16. Kruusmägi, Liisa 2015. 日本. <<http://liisakruusmagi.com/comics/Japan>> (ladattu 1.11.2018).

Kuvat, joita ei mainita kuvalähteissä: Baas, Mirella 2018.

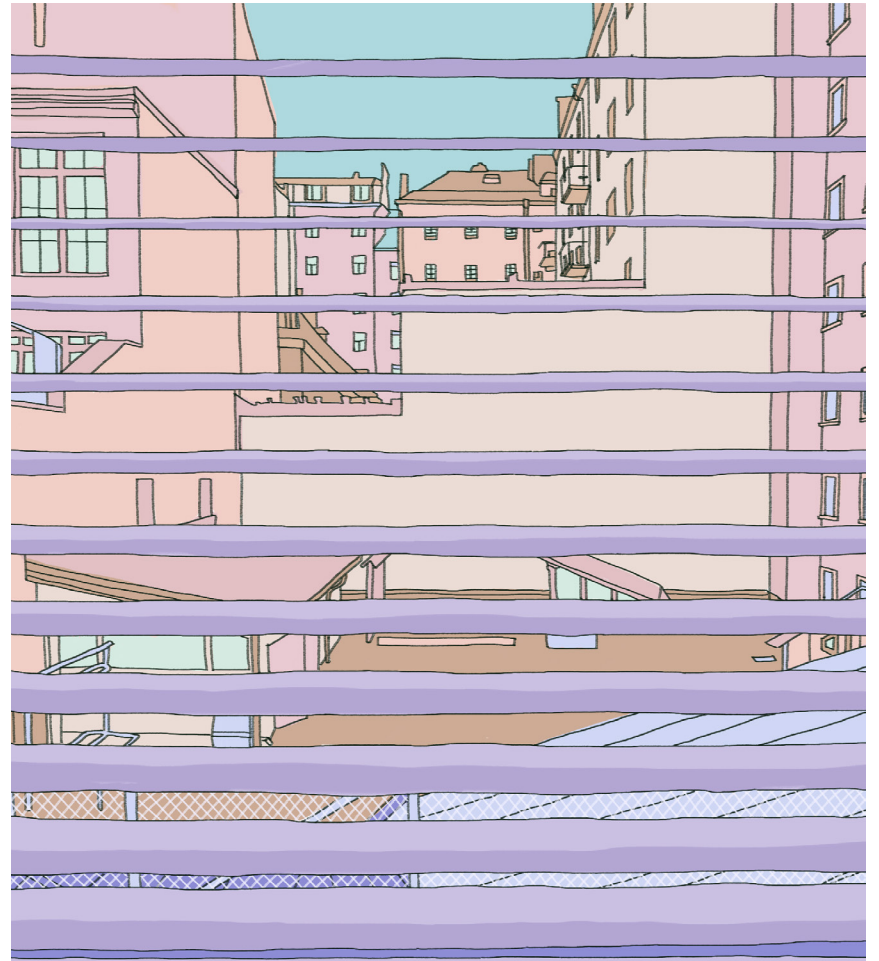

Liitteet

Kurkistus UNI ZINEen

Liite 1, 1/3

Liitteenä muutamia kuvakaappauksia opinnäytetyön projektiosana toteutetusta UNI ZINEstä. Sen ensimmäinen numero *A Dream about freedom / Uni vapaudesta* on nähtävissä kokonaisuudessaan osoitteessa unizine.fi.

millasessa dystopiassa me eletään oikeesti
oon niin surullinen ja vihanen koko ajan ku
maailma on niin paska paikka 2.25 ✓

hyvää yötä, rakastan sua ♥

